

KAMK • University
of Applied Sciences

**KUUSAMON JA TAIVALKOSKEN
KÄRKITOIMIALOJEN SEURANTA 2017-2020**

Arto Heikkinen

KUUSAMON JA TAIVALKOSKEN
KÄRKITOIMIALOJEN SEURANTA 2017-2020

Arto Heikkinen

Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B

Raportteja ja selvityksiä 150

Yhteystiedot:

Kajaanin Ammattikorkeakoulun kirjasto

PL 240, 87101 KAJAANI

Puh. 044 7157042

Sähköposti: amkkirjasto@kamk.fi

<http://www.kamk.fi>

Kannen kuva: Arto Heikkinen

Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B 150 / 2022

ISBN 978-952-7522-02-8

ISSN 1458-915X

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	4
1.1	Selvityksen taustaa.....	4
1.2	Selvityksen tarkoitus ja tavoitteet.....	5
2	SELVITYKSEN KESKEISET KÄSITTEET, TOIMIALAT JA TUNNUSLUVUT	6
2.1	Selvityksessä sovellettavat avainkäsitteet	6
2.2	Selvitykseen sisällytettävät toimialaryhmät ja toimialat.....	8
2.3	Taloudelliset tunnusluvut ja muut mittarit	9
3	KÄRKITOIMIALOJEN TUNNUSLUVUT JA KEHITTÄMISEN SEURANTA.....	11
3.1	Alkutuotanto	11
3.2	Metsäsektori	16
3.3	Matkailutoimialat.....	22
3.4	Vähittäiskauppa	28
4	YHTEENVETO	31
	LÄHTEET.....	33

1 JOHDANTO

1.1 Selvityksen taustaa

Koillismaan seutukunnan aluetalouden kärkitoimialat määriteltiin alun perin vuonna 2019 Koillis-Suomen kehittämisyhtiö Naturpolis Oy:n Kajaanin ammattikorkeakoululta tilaamassa toimialaselvityksessä, jossa samalla kehitettiin kärkitoimialojen aluetaloudellisten vaikutusten mittaamis- ja seurantamalli ja selvitettiin toimialojen lähtötilanne (Järviluoma & Kauppila 2019). Toimeksiannossa määritellyt Koillismaan kärkitoimialat ovat alkutuotanto, matkailutoimialat, metsäsektori, vähittäiskauppa ja teollisuus. Kärkitoimialat pohjautuvat alueen luonnonvarojen ja luontoarvojen kestävään hyödyntämiseen ja ovat samalla tulo- ja työllisyysvaikutuksiltaan merkittävimmät toimialat. Aluetaloudellisen vaikutuksen vuoksi kärkitoimialojen kehityksen seuranta on tärkeää, jotta rajallisia kehittämisresursseja voidaan suunnata kehityksen kannalta oikein ja tavoitteiden mukaisesti.

Alueen kuntastrategioissa painotetaan kärkitoimialojen myönteisen kehityksen merkitystä ja niissä huomioidaan erityisesti metsäsektorin ja matkailun merkitys seutukunnalle. Metsäsektorilla kehittämisen painopiste on tuotteiden jalostusarvon kasvattamisessa ja matkailussa vastaavasti kansainvälisen matkailun palauttamisessa takaisin koronapandemiaa edeltävälle tasolle ja ylikin. Näihin tavoitteisiin tähtäävien kehitystoimien tuloksellisuutta voidaan seurata ja estimoida alkuperäisessä selvityksessä kehitetyn aluetaloudellisten vaikutusten seurantamallin pohjalta.

Seurantamallia varten alkuperäisessä toimialaselvityksessä kärkitoimialat määriteltiin täsmällisesti Tilastokeskuksen TOL (2008) -toimialaluokituksen koodeilla (Tilastokeskus 2008). Tämän jälkeen toimialoille valittiin kvantitatiiviset mittarit ja selvitettiin valituille mittareille uusimmat tunnusluvut. Alkuperäisessä selvityksessä saatavilla olivat vuoden 2017 taloudelliset tunnusluvut, koska tunnuslukujen pohjana toimivan Tilastokeskuksen toimipaikkarekisterin viive tilastojen julkistamisessa on yli vuosi. Muut tunnusluvut selvityksessä olivat pääosin vuodelta 2018. Selvityksessä aukikirjoitettu seurantamalli mahdollistaa valittujen indikaattoreiden systemaattisen ja yhdenmukaisen seurannan tulevaisuutta silmällä pitäen. Kärkitoimialojen tunnusluvut päivitettiin ensimmäisen kerran seurantamallin mukaisesti vuonna 2021, jolloin käytössä olivat taloudelliset tunnusluvut 2019 vuodelta (ks. Heikkinen 2021). Nyt käsillä olevassa toisessa kärkitoimialojen seurantatietojen päivityksessä taloudelliset tunnusluvut on päivitetty vuoden 2020 tiedoilla ja muut tunnusluvut pääosin vuoden 2021 tiedoilla.

1.2 Selvityksen tarkoitus ja tavoitteet

Tämän selvityksen tarkoituksena on päivittää Kuusamon kaupungin ja Taivalkosken kunnan kärkitoimialojen kehityksen seuranta esittäen valittujen toimialojen taloudellisten ja muiden tunnuslukujen kehitys aikajaksolla 2017–2020. Selvityksen on laatinut Kajaanin ammattikorkeakoulu Koillis-Suomen kehittämissyhtiö Naturpolis Oy:n toimeksiannosta kesällä 2022.

Selvityksen tavoitteena on päivittää aiemmassa toimialaselvityksessä määriteltyjen kärkitoimialojen taloudelliset ja muut tunnusluvut TOL (2008) -toimialaluokitukseen tukeutuen sekä kuvata tunnuslukujen kehityssuuntia. Selvityksen alkuosassa alussa avataan seurantamenetelmää, käsitteitä ja seurattavia tunnuslukuja. Kehityksen seurantaosiossa tuodaan esille seurantamenetelmän tuottamat tulokset Kuusamon kaupungin ja Taivalkosken kunnan kärkitoimialojen tulo- ja työllisyysvaikutusten kehityksestä valitulla aikajaksolla. Koska selvityksen varsinaisena tavoitteena ei ole antaa toimenpide-ehdotuksia, tarkastellaan selvityksen yhteenveto-osiossa tulo- ja työllisyysvaikutusten kehitystä yleisesti. Raportissa esitetyt tunnusluvut ovat luonteeltaan jälkikäteistarkastelua, jotka mittaavat alueella jo tapahtunutta kehitystä viiveen ollessa pisimmillään eri tilastojen julkistamisaikataulun vuoksi reilu vuosi.

2 SELVITYKSEN KESKEISET KÄSITTEET, TOIMIALAT JA TUNNUSLUVUT

2.1 Selvityksessä sovellettavat avainkäsitteet

Kehitetyn seurantamallin keskeisimpien tunnuslukujen pohjana on Tilastokeskuksen alueellisen yritystoimintatilaston kunnittainen toimipaikkatilasto. Alueellinen yritystoimintatilasto kuvaa Suomessa toimivien yritysten toimipaikkojen rakennetta ja toimintaa alueittain, toimialoittain ja kokoluokittain. Tilastoyksikkönä on yrityksen tai muun taloudellista toimintaa harjoittavan yksikön toimipaikka.

Selvityksen **toimialat ja niiden alla olevat toimipaikat** muodostuvat Tilastokeskuksen TOL (2008) -toimialaluokituksen perusteella (Tilastokeskus 2008). Tilastokeskukselta tilattava yritystoimipaikka-aineisto kattaa lähes kaikki toimialat. Tilastoyksiköiksi valitaan toimipaikat, jotka ovat toimineet yli puoli vuotta ja jotka ovat työllistäneet enemmän kuin puoli henkilöä tai joiden liikevaihto on ylittänyt 11 968 euroa vuonna 2020. Salassapitovelvollisuuksien vuoksi kunnassa on oltava vähintään kolme toimipaikkaa, jotta Tilastokeskus julkaisee toimialakohtaisia liikevaihto- ja henkilöstömäärätietoja. (Tilastokeskus 2022a.)

Selvitykseen valittujen toimialojen osalta on huomioitava muutamiin toimialoihin liittyvät rajoitteet tiedoissa. Metsätalouden toimialalla (TOL 02) sekä maatalouden, metsä- ja kalatalouden (TOL A) toimipaikoista tilastoituvat vain toimipaikat, joiden liikevaihto ylittää tilastorajan. Kunnittaisessa toimipaikkatilastossa ei julkaista liikevaihtotietoja toimialalta kasvinviljely ja kotieläintalous (TOL 01), joten maatalouden liikevaihto jää yritystoimipaikkatilastoinnin ulkopuolelle. Puuttuva liikevaihto on korvattu selvityksessä kasvinviljely ja kotieläintalous toimialan maa- ja metsätalousyritysten taloustilastosta lasketulla maatilayritysten tulojen yhteismäärällä. Luvuissa on silloin mukana maataloustuotteiden myyntitulojen lisäksi erilaiset maataloustuet. Vastaavaa liikevaihdon laskentatapaa on sovellettu Luonnonvarakeskuksen maa- ja puutarhatalouden tuloslaskelmissa, joita ei ole saatavissa kunnittain. Luonnonvarakeskuksen tuloslaskelmissa liikevaihto = myyntituotot + tuet. Tilastokeskuksen maa- ja metsätalousyritysten taloustilaston lukujen osalta on vielä syytä huomata, että tilastoon sisältyvät pelkästään maatilatalouden tuloverolain (MVL) alaiset maatilayritykset. Maataloutta harjoitetaan enenevässä määrin myös elinkeinoverolain (EVL) piiriin kuuluvissa yrityksissä, jotka jäävät ainakin toistaiseksi tämän tilaston ulottumattomiin. (Tilastokeskus 2022b.)

Toimipaikka voi jo sellaisenaan muodostaa yrityksen (yksitoimipaikkainen yritys) tai sitten olla selkeästi rajattava osa yritystä (monitoimipaikkainen/monitoimialainen yritys). Varsinainen toimipaikka on yhden yrityksen tai yritystyyppisen yksikön omistama, yhdessä paikassa sijaitseva ja pääasiassa yhdenlaisia tavaroita tai palveluja

tuottava yksikkö. Varsinaisella toimipaikalla on yleensä sekä henkilöstöä että liikevaihtoa. Toimipaikan alueellisenä yksikkönä on sijaintikunta. Tilastokeskuksen yritysrekisteri ylläpitää toimipaikkarekisteriä. Yritysrekisteri tiedustelee toimipaikkojen perustiedot (toimiala, sijainti, palkansaajat) seuraavilla tiedusteluilla: yritysrekisterin monitoimipaikkaisten yritysten tiedustelu, yritysrekisterin yksitoimipaikkaisten yritysten tiedustelu ja toimipaikkarakenne- ja henkilötiedustelu. (Tilastokeskus 2022a).

Liikevaihto kuvaa varsinaisen toiminnan myyntituottoja, joista on vähennetty myönnetyt alennukset sekä arvonlisävero, ja muut välittömästi myynnin määrään perustuvat verot (Tilastokeskus 2022a).

Henkilöstö sisältää sekä palkansaajien että yrittäjien työpanoksen henkilötyövuosina mitattuna. Esimerkiksi läpi vuoden kokoaikaisena työskennelleen henkilön työpanos vastaa yhtä henkilötyövuotta. Vastaavasti esimerkiksi vuoden ajan puolipäiväisenä työskennellyt henkilö vastaa puolta henkilötyövuotta. (Tilastokeskus 2022a.)

Palkkatulo tarkoittaa henkilötyövuosien aikaansaamaa palkkatuloa kuntaan. Työllisyysvaikutusten (htv.) aikaansaamien palkkatulovaikutusten laskemisessa hyödynnetään Tilastokeskuksen palkkarakennetilastoja. Niistä johdetaan toimialoittaiset kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansiot (mediaani) kuukaudessa. Palkkarakennetilasto kuvaa palkansaajien kokonaisansioita ja niiden muodostumista tilastointivuoden viimeisellä kolmanneksella. Tilaston tiedot perustuvat pääosin työnantajasektorikohtaisten palkkatilastojen tilastoaineistoihin. Tilaston tietosisältöä täydennetään Tilastokeskuksen rekisteritiedoilla. Palkkarakennetilasto kuvaa siis palkansaajien kokonaisansioita. Kokonaisansio sisältää säännöllisen työajan ansion lisäksi yli- ja lisätyöpalkat, päivitys- ja varallaolokorvaukset sekä muut ei-säännöllisestimaksut lisät. Kokonaisansio ei sisällä kertaluonteisia palkkaeriä, kuten lomarahaa ja tulospalkkioita. (Tilastokeskus 2022c.)

Taloudellisena mittarina käytettävää palkkatuloa ja palkkaverotuloa ei ole mahdollista arvioida kattavasti kaikilta tarkasteltavilta toimialoilta. Tilastokeskuksen palkkarakennetilaston laatuselosteessa todetaan, että ”Palkkarakennetilaston ulkopuolelle jää yksityisellä sektorilla yritysten ylin johto sekä yrityksen päätoimialan mukaan maa-, metsä- ja kalatalouden, työnantajakotitalouksien ja kansainvälisten järjestöjen toimialat” (Tilastokeskus 2022c). Tästä syystä palkkatuloja ja palkkaverotuloja ei ole mahdollista laskea toimialoilta TOL 01 Kasvinviljely ja kotieläintalous, TOL 03 Kalastus ja vesiviljely sekä TOL 02 Metsätalous ja puunkorjuu.

Tilastokeskuksen palkkarakennetietokannasta ei ole käytettävissä toimialoittaisia palkkatietoja maakunta-, seutukunta- tai kuntatasolta vaan kuukausiansiot ovat valtakunnallisia. Tilastossa poikkeuksellisen suuripalkkaiset nostavat keskiarvoa ja tämän vuoksi palkkarakennetilastoissa on suositeltu mediaanin käyttöä keskilukuna. Käytännössä mediaani tarkoittaa sitä, että puolet palkansaajista ansaitsee enemmän kuin mediaaniluku ja puolet vähemmän. Toimialoittaiset kokonaiskuukausiansiot kerrotaan 12,5:llä, jotta saadaan toimialan yh-

den henkilötyövuoden kokonaisvuosiansio lomarahoineen. Edelleen kokonaisvuosiansiot kerrotaan toimialoittaisilla henkilötyövuosilla, ja lopputulemana muodostuu toimialoittainen palkkatulo. (Järviluoma & Kauppila 2019.) Laskemalla yhteen toimialoittainen palkkatulo saadaan toimialaryhmän palkkatulo.

Palkkaverotulo kuvaa palkkatulosta kuntaan kertyvää palkkaverotuloa (kunnallisverotulo). Työllisyysvaikutusten aikaansaamien palkkaverotulovaikutusten (kunnallisverotulot) määrittämisessä tukeudutaan Kuntaliiton efektiivinen veroaste -tilastoon. Erilaisten verotettavasta ansiotulosta tehtävien vähennysten seurauksena kuntien tuloveroprosentit eivät vastaa todellista veroastetta kunnissa. Puhutaan efektiivisestä veroasteesta, joka on maksuunpannun kunnallisveron suhde ansiotuloihin. Efektiivinen veroaste kertoo siten tuloveroprosenttia tarkemmin, mikä on kunnille kertyvä todellinen verotulo. Verosta tehtäviä vähennyksiä ovat muun muassa työtulovähennys, kotitalousvähennys sekä asuntolainan koron alijäämähyvitys. (Kuntaliitto 2022.) Toimialoittaiset palkkatulot kerrotaan efektiivisellä veroasteella, jolloin saadaan toimialan palkkaverotulo. Kun toimialoittainen palkkaverotulo lasketaan yhteen, lopputulemana muodostuu kunnan kokonaispalkkaverotulo.

2.2 Selvitykseen sisällytettävät toimialaryhmät ja toimialat

Selvitykseen sisällytettävät toimialaryhmät ja toimialat ovat alkuperäisen toimialaselvityksen mukaisesti seuraavat:

1. Alkutuotanto ja elintarvikesektori
  - TOL 01 Kasvinviljely ja kotieläintalous
  - TOL 03 Kalastus ja vesiviljely
  - TOL 10 Elintarvikkeiden valmistus
2. Metsäsektori
  - TOL 02 Metsätalous ja puunkorjuu
  - TOL 16 Puuteollisuus
  - TOL 31 Huonekalujen valmistus
3. Matkailusektori
  - Kuusamon matkailun taloudellisten tunnuslukujen määrittämisessä sovelletaan FT Pekka Kauppilan kehittämää, lähtökohdiltaan Pohjoismaisen mallin tulomennettelmään tukeutuvaa, matkailun aluetalousvaikutusten mittaamismenetelmää. Toimialaryhmään sisältyviä toimialoja ovat *korjaamo- ja huoltamatoiminta, vähittäiskauppa, majoitus- ja ravitsemustoiminta, liikenne sekä virkistys- ja muut palvelut*. Matkailun tunnuslukujen pohjana ovat toimialoittaiset matkailutulo-

ja matkailutyöllisyysprosentit ovat peräisin vuonna 2016 toteutetusta selvityksestä (Kauppila 2016).

Taivalkosken matkailun taloudellisten tunnuslukujen määrittämisessä sovelletaan Pasi Satokankaan (2021) Lapin ammattikorkeakoululle toteuttamasta julkaisemattomasta *Matkailun välittömät tulo- ja työllisyysvaikutukset Taivalkoskella vuonna 2019* selvityksestä peräisin olevaa toimialaluokitusta sekä matkailuosuusprosentteja. Taivalkosken matkailun taloudellisiin tunnuslukuihin sisältyviä toimialoja ovat *vähittäiskauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta, huvi ja virkistys sekä liikenne*. On korostettava, että Kuusamon ja Taivalkosken matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset eivät ole keskenään suoraan vertailukelpoisia.

4. Vähittäiskauppa

TOL 47 Vähittäiskauppa

2.3 Taloudelliset tunnusluvut ja muut mittarit

Alkuperäisen selvityksen ja sitä kautta myös seurantaraportin taloudellisiksi mittareina toimivat seuraavat toimialoja kuvaavat tunnusluvut:

- toimialan liikevaihto (euroa) vuodessa
- toimialan työllisyys (htv.) vuodessa
- toimialan palkkatulo (euroa) vuodessa
- toimialan palkkaverotulo (euroa) vuodessa
- *Matkailun ja vähittäiskaupan liikevaihto- ja henkilöstötietoja vertailtaessa on huomattava, että molempien kuntien osalta matkailun tunnusluvut sisältävät myös matkailukysynnän synnyttämät tulo- ja työllisyysvaikutukset vähittäiskaupan alalle. Tältä osin matkailun ja vähittäiskaupan liikevaihto- ja henkilöstöluvut ovat päällekkäisiä.*

Selvityksen toimialaryhmien kehitystä seuraavia muita relevantteja tunnuslukuja ovat:

1. Alkutuotanto ja elintarvikesektori

Maatalous- ja puutarhayritysten määrä

Naudanlihantuotanto (kg)

Lypsylehmien määrä

Maidontuotanto (milj. l.)

Viljelyala (ha)

Poronomistajien määrä

Eloporojen määrä

Teurasporojen määrä

2. Metsäsektori

Metsätalousmaan pinta-ala

Metsätalousmaan omistajuus

Metsähallituksen metsätalouskäytössä olevien metsien pinta-ala

Puuston kokonaistilavuus puuntuotannon metsämaalla

Metsänomistajien hakkuuaikeiden arvioitu puutavarakertymä

Metsänomistajien hakkuuaikeiden arvioitu kantorahatulo

Suojeluvarausten osuus kuntien maapinta-alasta

3. Matkailusektori

Rekisteröidyt yöpymiset tilastointivelvollisissa majoitusliikkeissä

Kuusamon lentoaseman matkustajamäärät

Kesämökkien lukumäärä

4. Vähittäiskauppa

Kauppan sijaintirakennusten kerrosalatietoja ei ole päivitetty alkuperäisen selvityksen jälkeen.

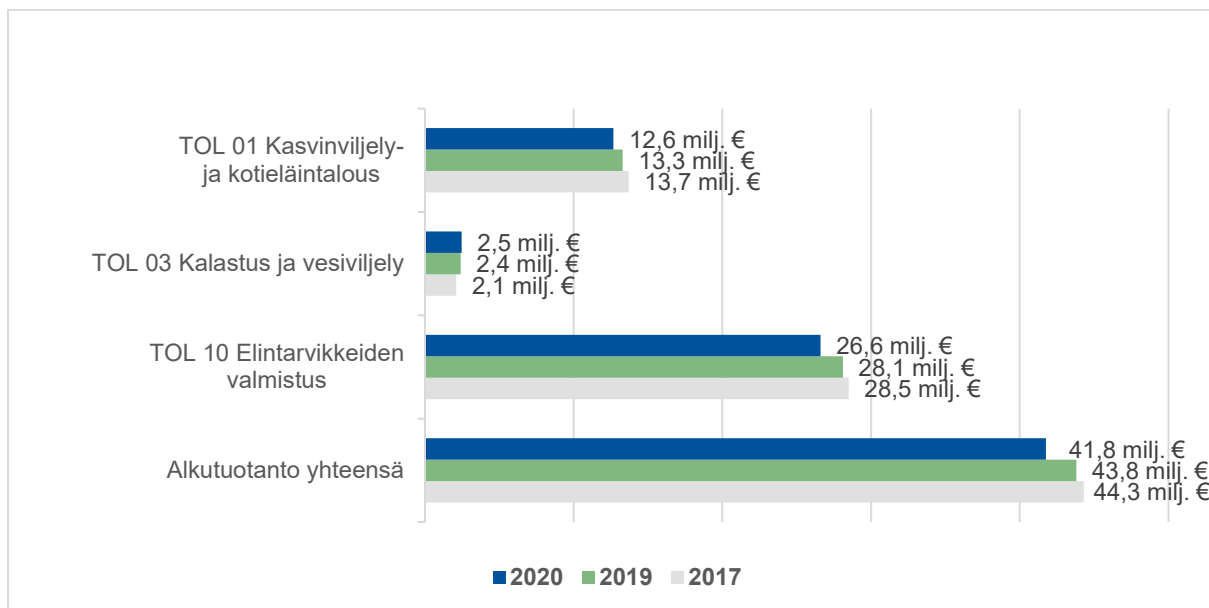
3 KÄRKITOIMIALOJEN TUNNUSLUVUT JA KEHITTYMISEN SEURANTA

Seuraavassa luvussa kuvataan Kuusamon ja Taivalkosken taloudellisten ja muiden mittarien ilmaisemat tunnusluvut sekä niiden valitun aikavälin kehitys toimialaryhmittäin kaavioiden avulla. Tuloksia on avattu tarkemmin myös tekstimuodossa.

3.1 Alkutuotanto

Kuusamon taloudelliset tunnusluvut

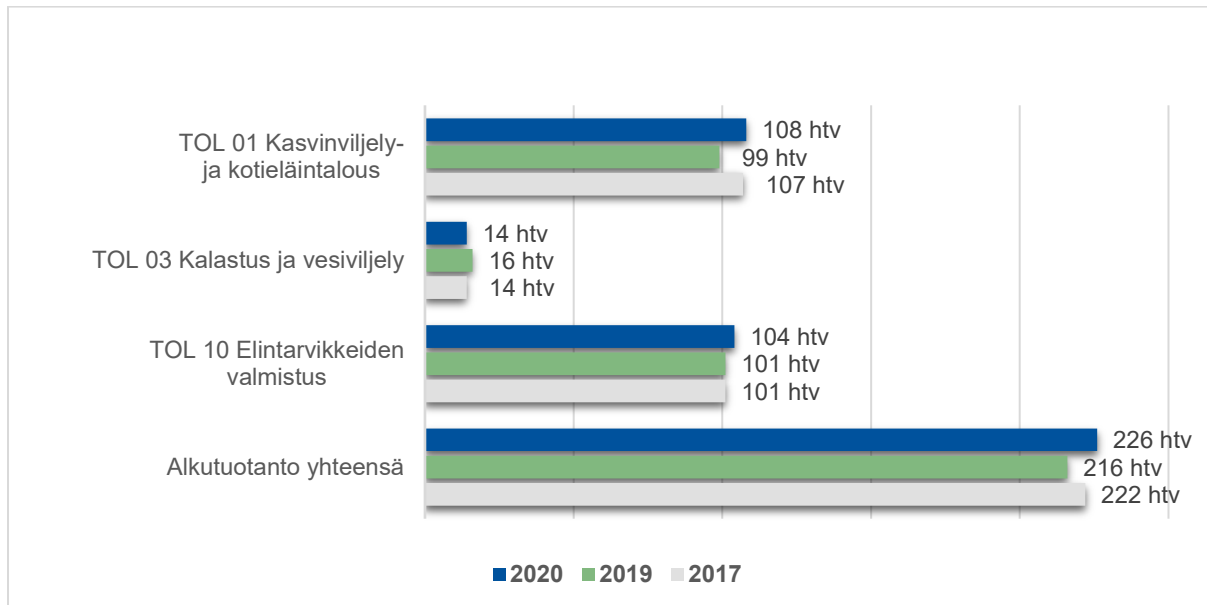
Kuusamon alkutuotannon toimialaryhmän liikevaihdon kehitys vuodesta 2017 vuoteen 2020 on ollut laskevaa. Alkutuotannon liikevaihto oli vuonna 2020 41,8 miljoonaa euroa, jossa laskua kaksi miljoonaa euroa ja 4,5 prosenttia vuodesta 2019 (kuvio 1). Merkittävin liikevaihdon lasku tapahtui elintarvikkeiden valmistuksessa, jossa yksittäisen kunnan alueella toimivan yrityksen merkitys on suuri. Vastaavasti kalastus ja vesiviljely on kasvattanut liikevaihtoa vuosittain tarkastelujaksolla. Kasvinviljely ja kotieläintalouden osalta liikevaihdon korvaavana tunnuslukuna selvityksessä käytetään maa- ja metsätalousyritysten taloustilastosta laskettua tuloa kaavalla maatilayritysten tulot yhteensä €/yritys * maatilayritysten lukumäärä.

Kuvio 1. Kuusamon alkutuotannon liikevaihto 2017–2020 (Tilastokeskus 2022b, 2022e, 2022f).

Alkutuotannon laskeva liikevaihto ei ole suoraan peilautunut toimialaryhmän työllisyyteen. Alkutuotannon henkilötyövuodet olivat yhteensä 226 henkilötyövuotta ja kasvoivat 10 henkilötyövuotta vuodesta 2019 (kuvio 2). Työvoiman lisäys on hiukan yllättäen tapahtunut laskevan liikevaihdon toimialoilla, mutta henkilöstömuutokset näkyvät yleensä pidemmällä aikavälillä. Kasvinviljely ja kotieläintalous toimialalla tapahtunut kasvu vuodesta

2019 vuoteen 2020 on tullut muilta kuin lypsykarjan ja muun nautakarjan kasvatuksen toimialoilta.

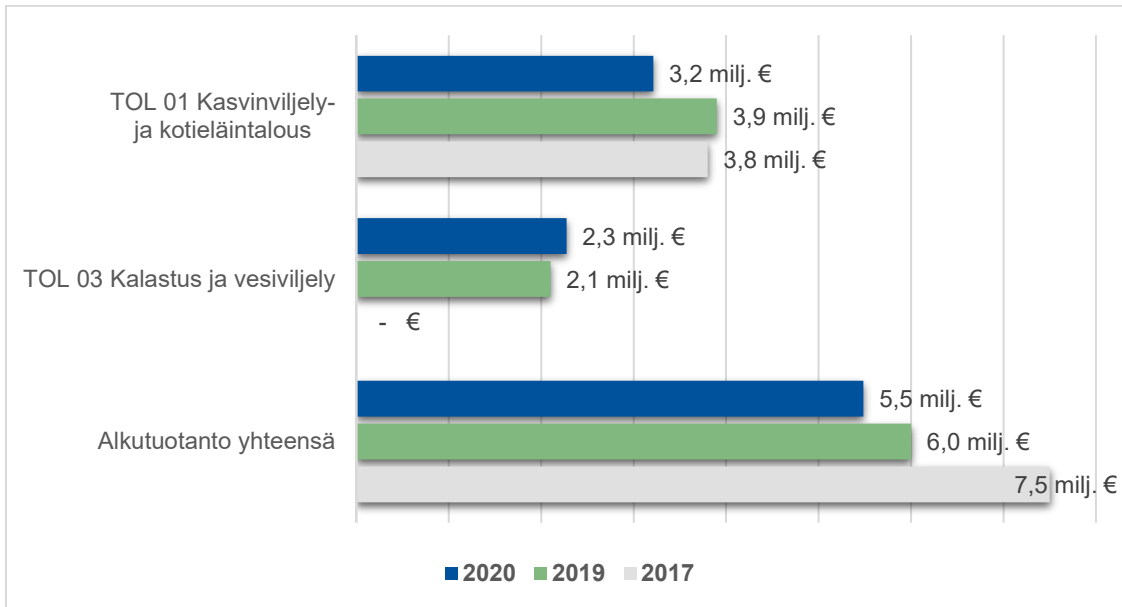

Kuvio 2. Kuusamon alkutuotannon henkilötyövuodet 2017–2020 (Tilastokeskus 2022b, 2022e, 2022f).

Kuusamon alkutuotannon palkkatulo ja palkkaverotulo voidaan laskea vain elintarvikkeiden valmistus toimialalta, koska alkutuotannon osalta Tilastokeskuksen ylläpitämästä palkkarakennetilastosta ei ole saatavilla tietoja toimialoista kasvinviljely ja kotieläintalous ja kalastus ja vesiviljely. Elintarvikkeiden valmistuksen palkkatulossa on tapahtunut hienoista kasvua vuosien 2017–2020 aikana. Vuoden 2020 palkkatulot alkutuotannosta olivat 4,1 miljoonaa euroa ja kasvua vuodesta 2019 oli 5,1 prosenttia. Palkkaverotuloa elintarvikkeiden valmistuksesta kertyi 500 000 euroa ja se säilyi samalla tasolla aikaisempiin vuosiin. (Tilastokeskus 2022d, 2022e; Kuntaliitto 2022.)

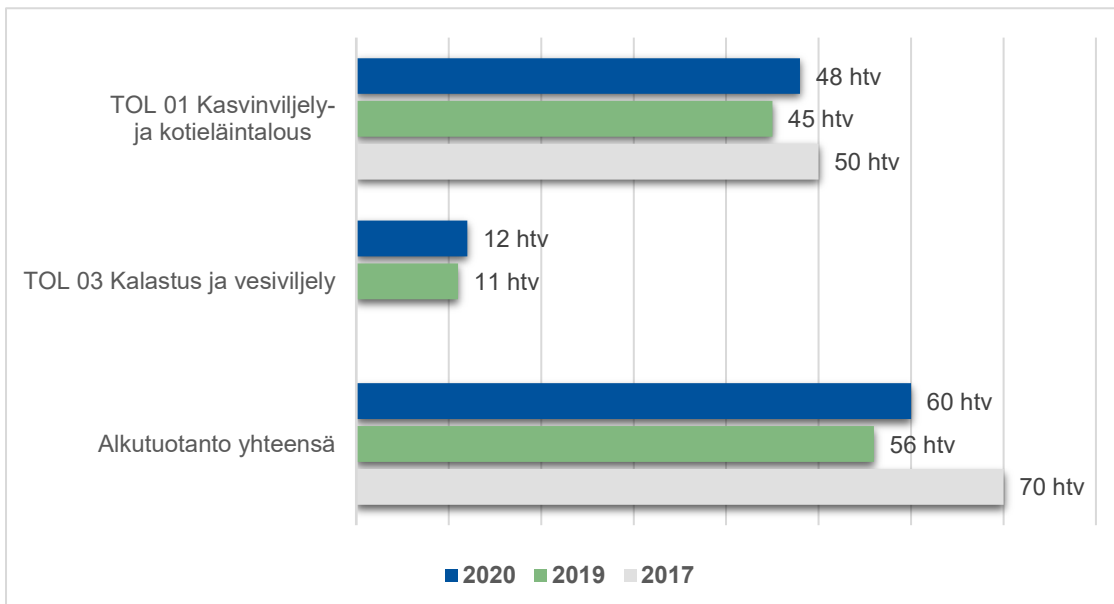
Taivalkosken taloudelliset tunnusluvut

Taivalkosken alkutuotannon alla ovat vain kasvinviljely ja kotieläintalous sekä kalastus ja vesiviljely. Taivalkoskella ei ole riittävästi elintarvikkeiden valmistuksen toimialan yrityksiä, sillä Tilastokeskus julkaisee tiedot vain sellaisilta toimialoilta, joilla on kunnan alueella vähintään kolme toimipaikkaa. Alkutuotannon liikevaihto yhteensä oli 5,5 miljoonaa euroa ja se laski vuodesta 2019 8,3 prosenttia (kuvio 3). Lasku johtui kasvinviljely ja kotieläintalous toimialan liikevaihdon pienenemisestä.

Kuvio 3. Taivalkosken alkutuotannon liikevaihto 2017–2020 (Tilastokeskus 2022b, 2022e, 2022f).

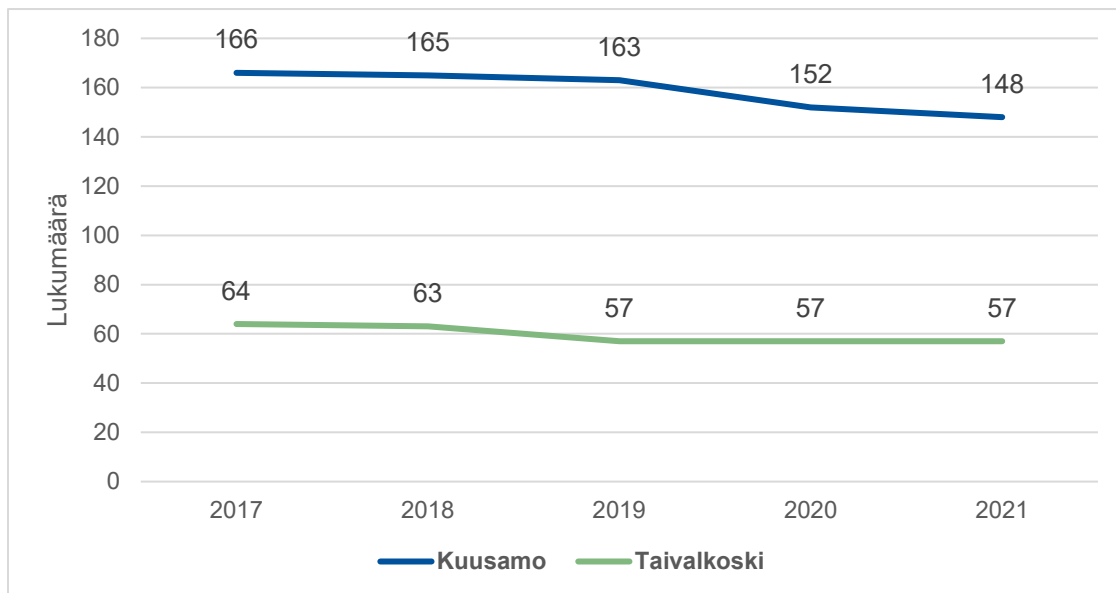
Vuodesta 2019 Taivalkosken henkilötyövuodet kasvoivat neljä henkilötyövuotta ollen yhteensä 60 henkilötyövuotta (kuvio 4). Molempien alkutuotannon alla olevien toimialojen henkilötyövuodet kasvoivat maltillisesti, vaikka alkutuotannossa yhteensä vuoden 2017 lukuihin on vielä matkaa. Kuusamon luvuista poiketen kasvinviljely- ja kotieläintalous toimialan henkilötyövuosien lisäys tuli lypsykarjan ja muun nautakarjan kasvatuksen toimialoilta.

Kuvio 4. Taivalkosken alkutuotannon liikevaihdot (Tilastokeskus 2021b, 2021e).

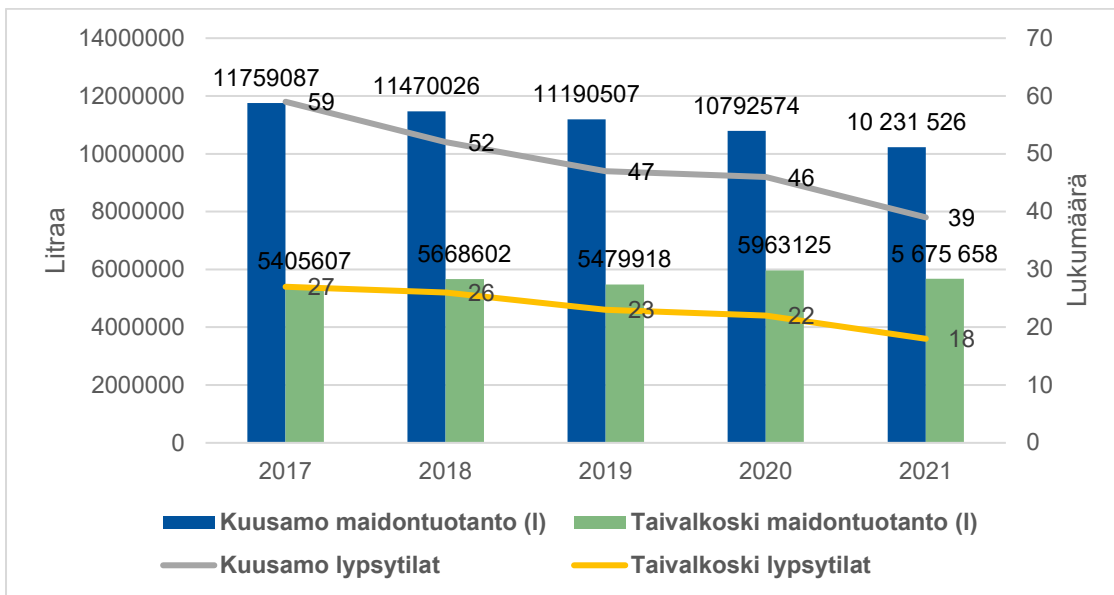
Muut tunnusluvut

Maatalous- ja puutarhayritysten lukumäärä jatkoi Kuusamossa laskua seurantajaksolla. Jyrkintä lasku on vuosien 2020 ja 2021 aikana, jolloin Kuusamossa sijaitsevien maatalous- ja puutarhayritysten lukumäärä on vähentynyt 15 kappaletta vuodesta 2019 (kuvio 5). Taivalkoskella yritysten lukumäärä on pysynyt viime vuosina vakaana eikä isoja muutoksia ole tapahtunut. Kuusamon lypsytilojen laskeva lukumäärä on pienentänyt myös vuosittaista maidontuotantoa, mutta ei kuitenkaan aivan tilojen vähentymisen kanssa samassa suhteessa (kuvio 6). Tämä viitanee tilakokojen kasvuun, jolloin maitoa tuotetaan yhä suuremmiksi kasvavilla lypsytiloilla. Vielä selvemmin tämä kehitys näkyy Taivalkoskella, jossa vähenevät lypsytilat ovat vaikuttaneet vain vähän vuosittaiseen maidontuotantoon.

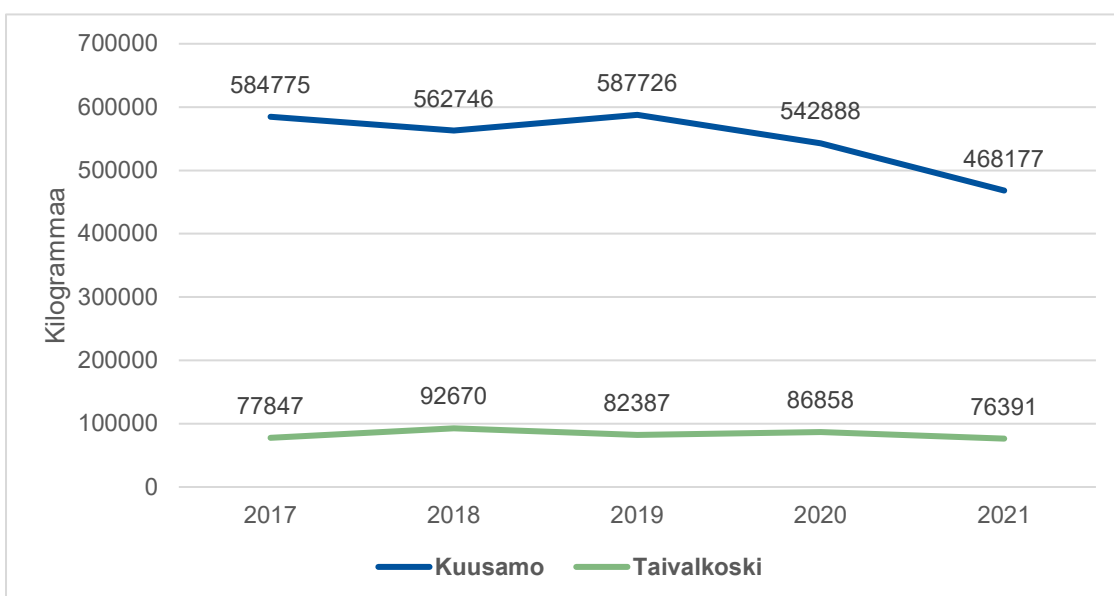
Kuvio 5. Kuusamon ja Taivalkosken maatalous- ja puutarhayritysten lukumäärä 2017–2021 (Luonnonvarakeskus 2022a).

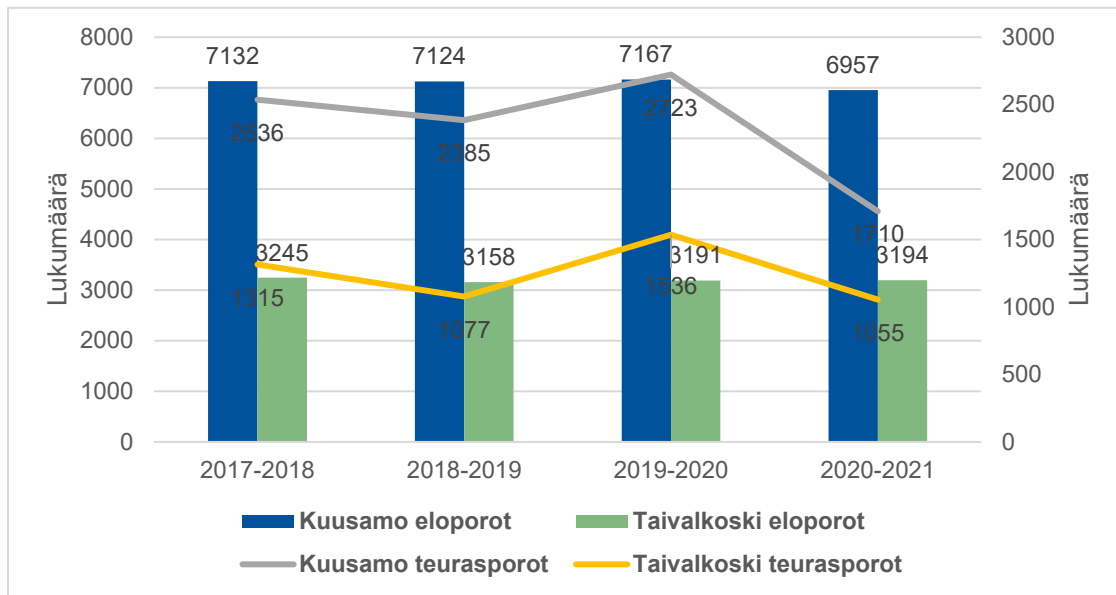

Kuvio 6. Kuusamon ja Taivalkosken lypsytilojen lukumäärä ja maidontuotanto 2017–2020 (Luonnonvarakeskus 2022a).

Naudanlihan tuotannossa on havaittavissa sama suuntaus kuin maidontuotannossa. Maatalousyrittäjien vähenvä lukumäärä laskee myös lihan tuotantoa, joka oli Kuusamossa 2021 468 177 kilogrammaa ja laskua edelliseen vuoteen tuli 13,7 prosenttia (kuvio 7). Taivalkosken osalta naudanlihan tuotantomäärät kiloissa ovat luonnollisesti Kuusamoa pienempiä vähäisemmän tilamäärän vuoksi, mutta myös pudotus vuosittaisessa tuotantomäärässä on seurantajaksolla maltillisempi. Lihan tuotanto oli Taivalkoskella vuonna 2021 76 391 kilogrammaa. Molempien kuntien eloporojen lukumäärä on säilynyt suhteellisen vakaana koko ajanjakson ja teurasporojen määrä vaihtelee vuosittaisessa syklissä tasaisesti (kuvio 8).

Kuvio 7. Kuusamon ja Taivalkosken naudanlihantuotanto 2017–2021 (Luonnonvarakeskus 2022a).

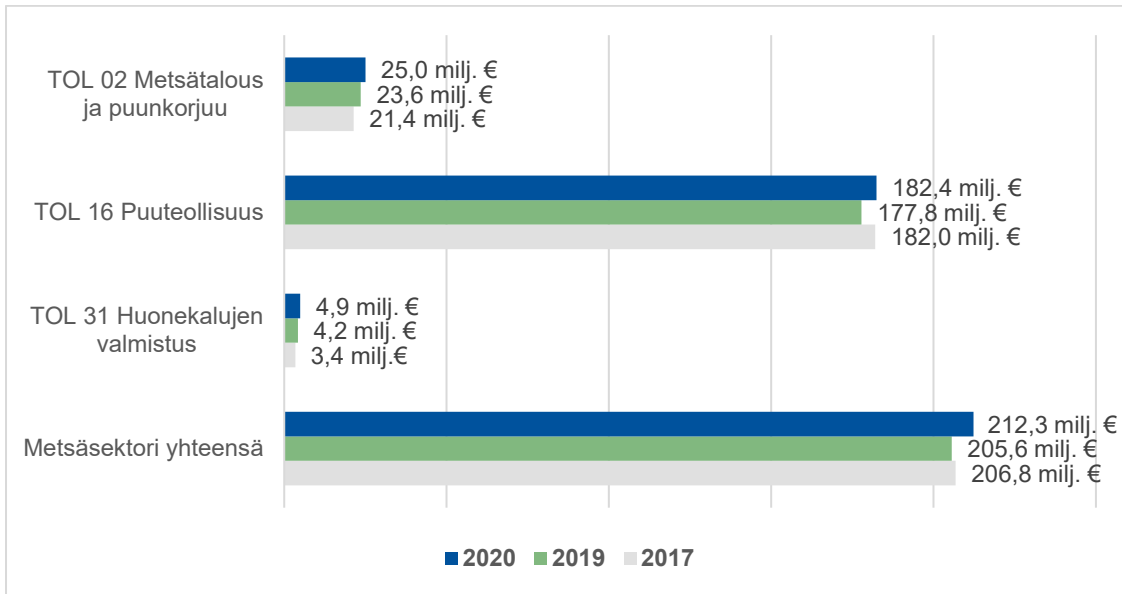

Kuvio 8. Kuusamon ja Taivalkosken elo- ja teurasporojen lukumäärä 2017–2021 (Jänkälä 2022).

3.2 Metsäsektori

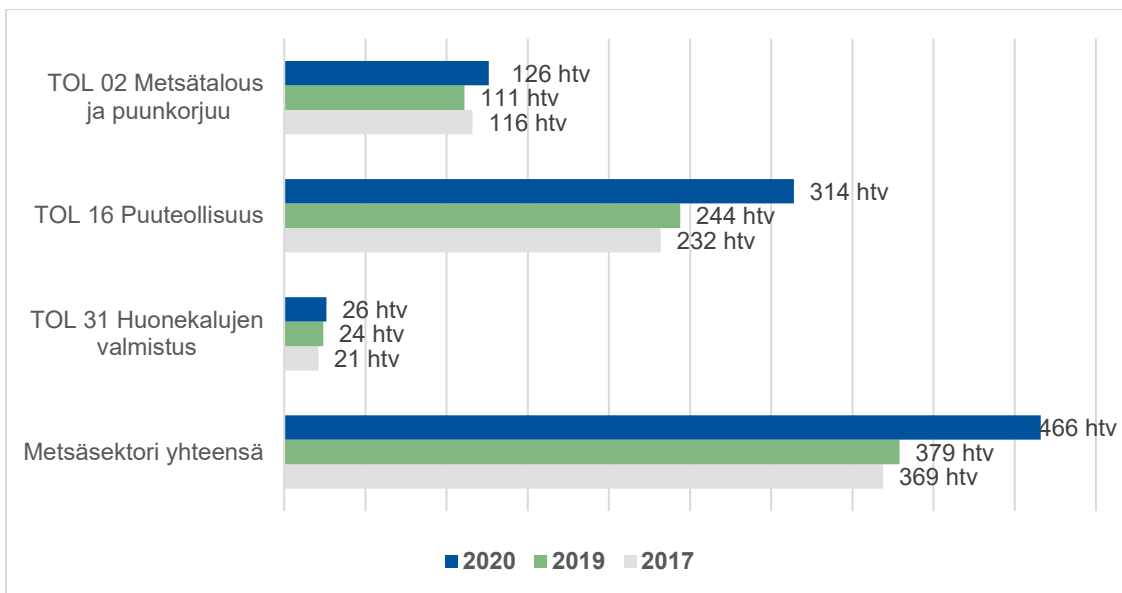
Kuusamon taloudelliset tunnusluvut

Kuusamon metsäsektori oli ainoa kärkitoimiala, jonka liikevaihto kasvoi vuodesta 2019. Liikevaihto yhteensä oli vuonna 2020 212,3 miljoonaa euroa ja kasvua 3,2 prosenttia edelliseen vuoteen (kuvio 9). Suhteellisesti kasvu tuli tasaisesti eri toimialoilta ja euromääräisesti suurimmasta kasvusta vastasi puuteollisuus. Metsäsektorin yritysten lukumäärä kasvoi Kuusamossa vuodesta 2019. Lisäystä yritysten lukumäärässä tuli erityisesti metsätalous ja puunkorjuu toimialalla.

Kuvio 9. Kuusamon metsäsektorin liikevaihto 2017–2020 (Tilastokeskus 2022e).

Metsäsektorin kasvanut liikevaihto näkyi myös kasvaneena työvoiman tarpeena ja kaikkein toimialojen henkilötyövuodet kasvoivat vuodesta 2019. Suurimmasta henkilötyövuosien kasvusta vastasi puuteollisuus ja sen alla erityisesti puun sahaus, höyläys ja kyllästys. Metsäsektorin henkilötyövuodet olivat vuonna 2020 466 henkilötyövuotta ja kasvua edelliseen vuoteen tuli 87 henkilötyövuotta (kuvio 10).

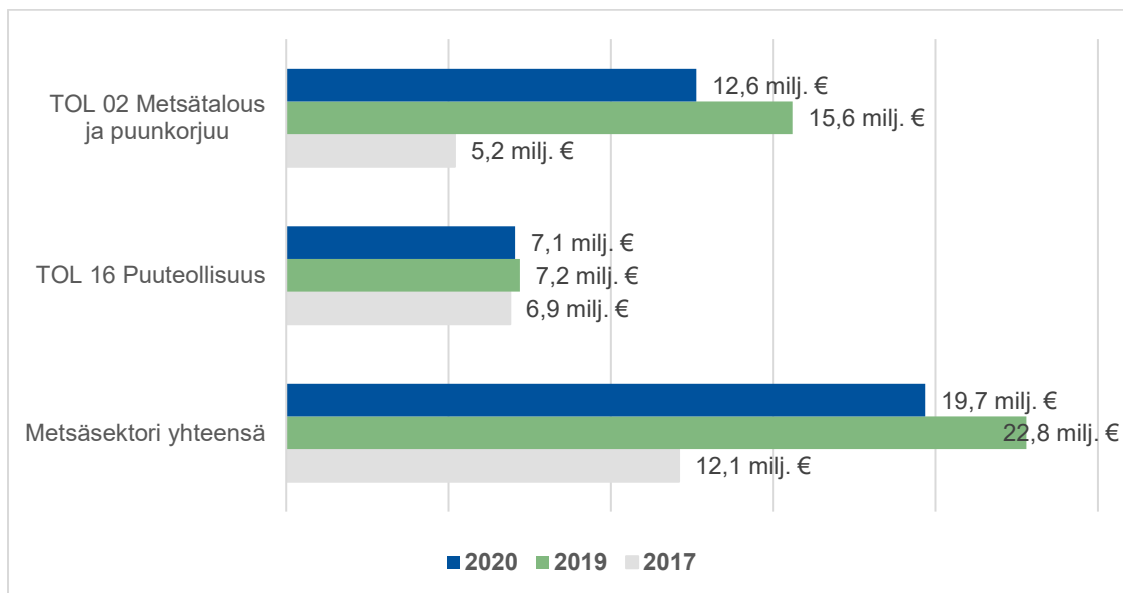
Kuvio 10. Kuusamon metsäsektorin henkilötyövuodet 2017–2020 (Tilastokeskus 2022e).

Kuusamon metsäsektorin palkkatulo ja palkkaverotulo on laskettu vain puuteollisuuden toimialalta, koska Tilastokeskuksen ylläpitämästä palkkarakennetilastosta ei ole saatavilla tietoja toimialasta metsäteollisuus ja puunkorjuu ja alkuperäisessä selvityksessä ei käsitelty huonekalujen valmistuksen palkkatuloja ja palkkaverotuloja.

Puuteollisuuden palkkatulo kasvoi 36 prosenttia vuodesta 2019 ollen yhteensä 11,7 miljoonaa euroa. Palkkaverotuloa puuteollisuuden palkkatulosta kertyi 1,5 miljoonaa euroa. (Tilastokeskus 2022d, 2022e; Kuntaliitto 2022.)

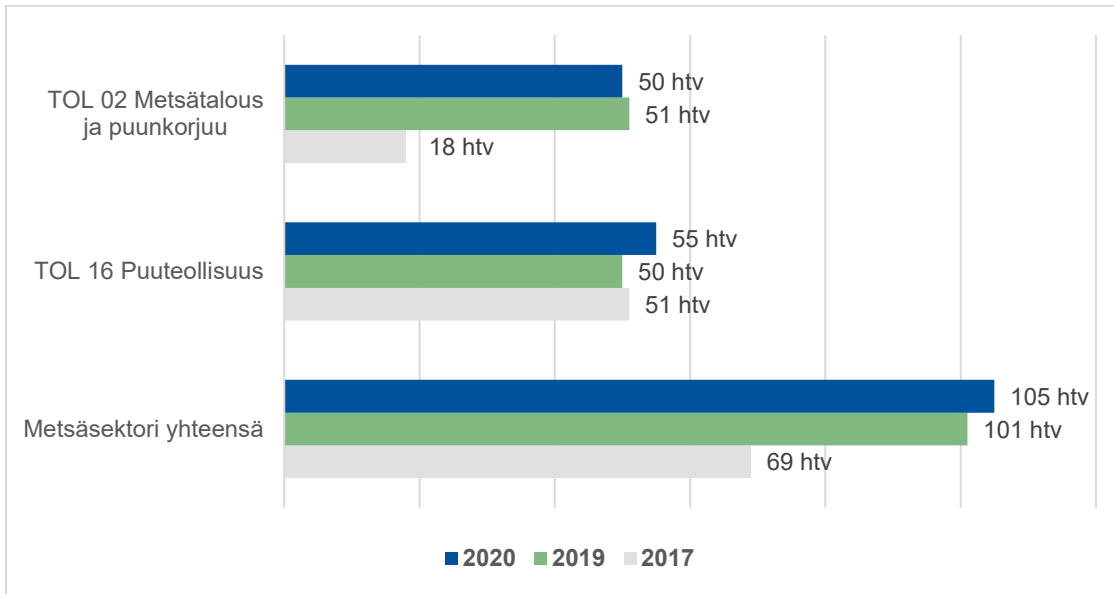
Taivalkosken taloudelliset tunnusluvut

Taivalkosken metsäsektorin kehitys ei seurannut Kuusamon kehitystä vaan liikevaihto yhteensä oli 19,7 miljoonaa euroa, jossa on pudotusta edelliseen vuoteen 13,6 prosenttia (kuvio 11). Suurin pudotus liikevaihdossa tapahtui metsätalous ja puunkorjuu toimialalla, puuteollisuuden säilyessä aikaisempien vuosien tasolla. Laskevasta liikevaihdosta huolimatta yritystoimipaikkatilastoon tilastoitavien metsäsektorin yritysten lukumäärä kasvoi Taivalkoskella vuodesta 2019. Kuusamon tapaan yritysten lukumäärä kasvoi metsätalous ja puunkorjuu toimialalla.

Kuvio 11. Taivalkosken metsäsektorin liikevaihto 2017–2020 (Tilastokeskus 2021e).

Laskeva liikevaihto ei heijastunut Taivalkosken metsäsektorin henkilötyövuosien kehitykseen, vaan ne kasvoivat edellisestä vuodesta neljä henkilötyövuotta ollen yhteensä 105 henkilötyövuotta (kuvio 12). Lisääntynyt yritysten määrä ei kasvattanut henkilötyövuosia metsätalous ja puunkorjuu toimialalla vaan kasvu henkilötyövuosissa tuli puuteollisuudesta.

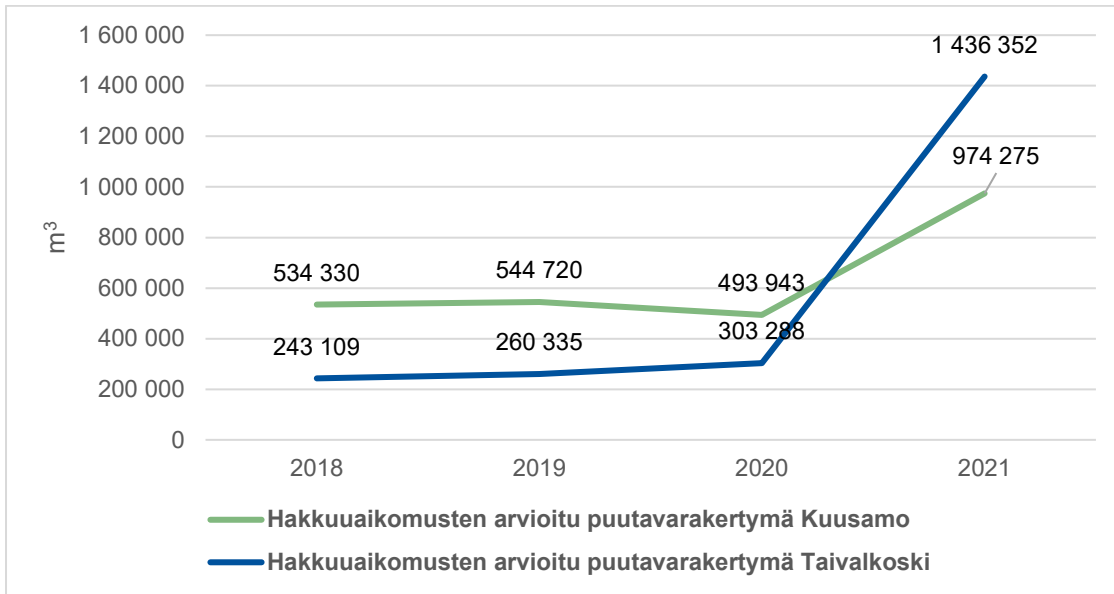

Kuvio 12. Taivalkosken metsäsektorin henkilötyövuodet 2017–2020 (Tilastokeskus 2022e).

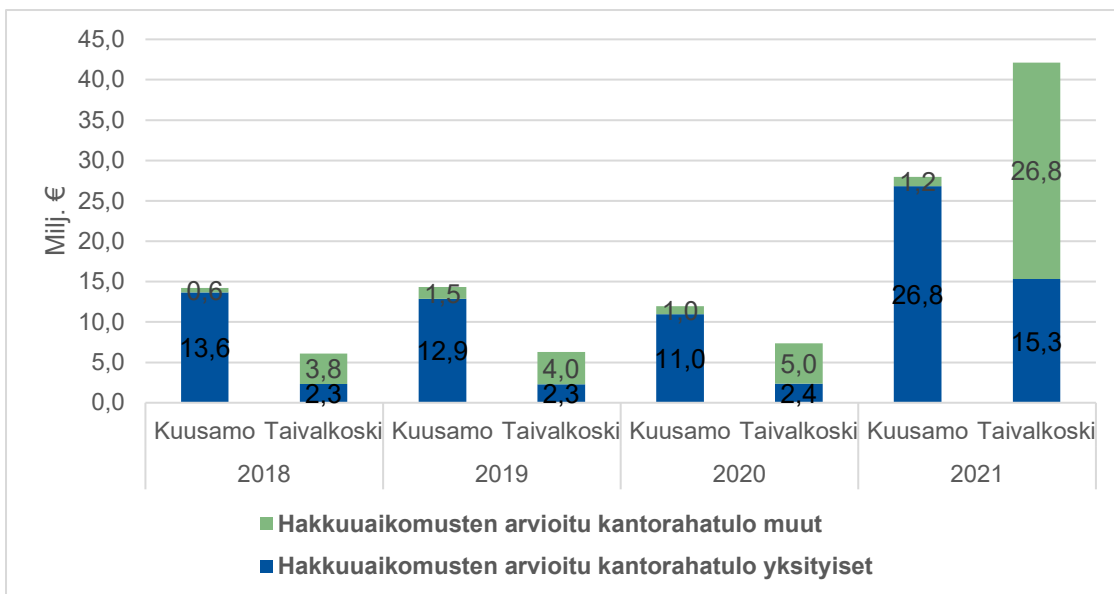
Palkkatuloa Taivalkosken puuteollisuuden toimialalta kertyi 2,1 miljoonaa euroa, jossa on kasvua vuodesta 2019 16,6 prosenttia lisääntyneiden henkilötyövuosien seurauksena. Puuteollisuuden palkkaverotuloa vuonna 2020 kertyi yhteensä 300 000 euroa. (Tilastokeskus 2022d, 2022e; Kuntaliitto 2022.)

Muut tunnusluvut

Metsäsektorin hakkuuaikomusten puutavarakertymää sekä kantorahatuloa sekoittaa molempien kuntien osalta kesäkuun lopulla 2021 riehunut Paula-myrsky, jonka seurauksena puustoa vahingoittui Koillismaalla yli miljoona kuutiometriä arvioidulta arvoltaan noin 40 miljoonaa euroa (Metsäkeskus 2021). Tämän seurauksena hakkuuaikomuksia tai kantorahatuloa ei ole syytä verrata aikaisempiin vuosiin vaan vuotta 2021 tulee katsoa erillisenä muista vuosista. Paula-myrskyn vaikutukset ulottuvat myös vuoden 2022 hakkuuaikomuksiin. Vuonna 2021 hakkuuaikomusten arvioitu puutavarakertymä kasvoi Taivalkosken osalta lähes viisikertaiseksi ja Kuusamon osalta lähes kaksinkertaiseksi (kuvio 13). Kehitys jatkui samankaltaisena myös kantorahatulon osalta (kuvio 14).

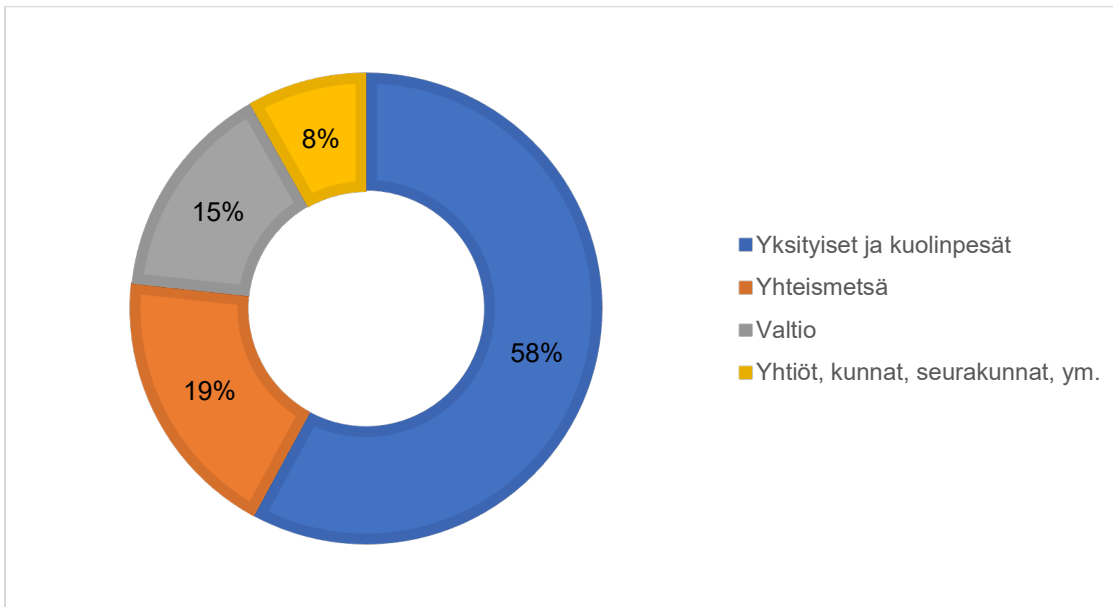
Kuvio 13. Kuusamon ja Taivalkosken hakkuuaikomusten arvioitu puutavarakertymä 2018–2021 (Metsäkeskus 2022).

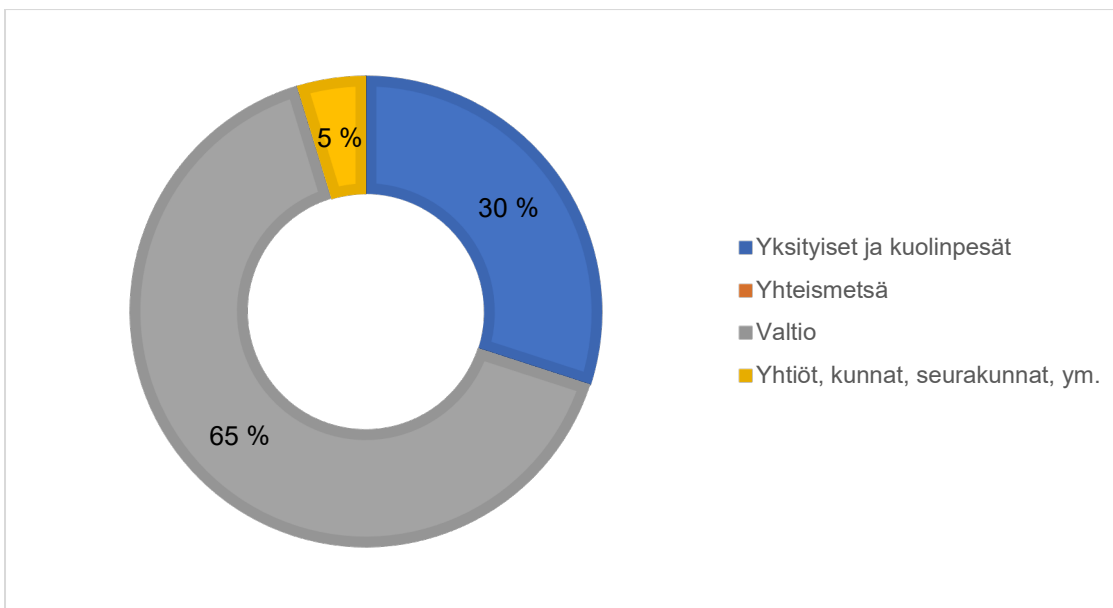
Kuvio 14. Kuusamon ja Taivalkosken hakkuuaikomusten arvioitu kantorahatulo 2018–2022 (Metsäkeskus 2022).

Viimeisin tieto puuston kokonaistilavuudesta on vuodelta 2019 ollen Kuusamossa 27 miljoonaa kuutiota ja Taivalkoskella 15 miljoonaa kuutiota (Luonnonvarakeskus 2022a). Kuusamossa metsätalousmaata on yhteensä 468 000 hehtaaria, josta yksityiset ja kuolinpesät omistavat 58 prosenttia ja yhteismetsä 19 prosenttia (kuvio 15). Suojeluvarausten osuus Kuusamon maapinta-alasta on 11 prosenttia (Näpänkangas 2022). Taivalkoskella metsätalousmaata on 235 000 hehtaaria, josta valtio omistaa 65 prosenttia (kuvio 16). Taivalkosken maapinta-alasta suojeluvarausten osuus on yhdeksän prosenttia (Näpänkangas 2022). Suojeluvarausten osuus on viimeksi

päivitetty kesäkuussa 2021 ja suojelevarauksilla tarkoitetaan sitä, että mukana ovat myös suojeletarkoituksiin hankitut alueet, joita ei vielä ole perustettu virallisesti suojelealueiksi.

Kuvio 15. Metsätalousmaan omistusosuudet Kuusamossa toukokuussa 2022 (Väisänen 2022).

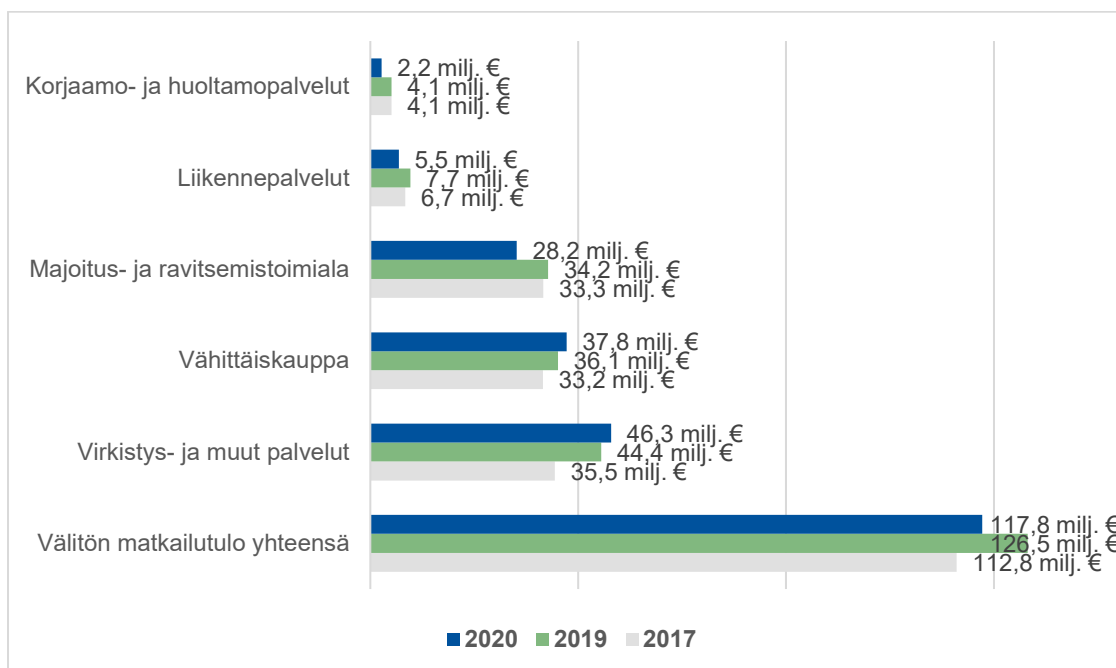
Kuvio 16. Metsätalousmaan omistusosuudet Taivalkoskelle toukokuussa 2022 (Väisänen 2022).

3.3 Matkailutoimialat

Kuusamon taloudelliset tunnusluvut

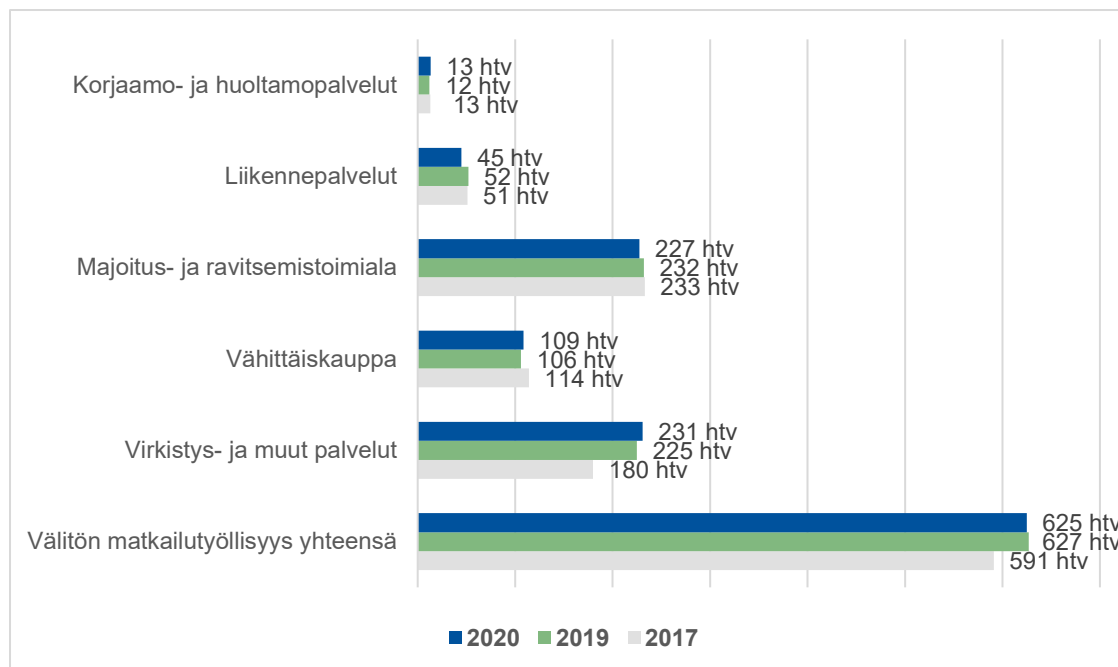
Vuosi 2020 oli Kuusamon, kuten koko Suomen, matkailulle haastava vuosi koropandemian iskiessä maaliskuussa 2020. Tämän seurauksena Kuusamon välitön matkailutulo laski ensimmäistä kertaa seurantajaksolla. Välitön matkailutulo yhteensä oli 117,8 miljoonaa euroa ja laskien edellisestä vuodesta 6,8 prosenttia (kuvio 17). Suurinta liikevaihdon lasku oli majoitus- ja ravitsemistoimialalla, johon rajoitukset iskivät kovimmin. Liikevaihdon lasku tuli suhteellisen tasaisesti majoituksesta ja ravitsemistoiminnasta. Myös liikenne sekä korjaamo- ja huoltamopalvelut laskivat suhteellisesti paljon. Vastaavasti virkistys- ja muut palvelut kasvoivat ohjelmopalveluyritysten liikevaihdolle tärkeän lähes normaalin alkutalven sekä hiihto- ja laskettelukeskustoimialan kasvun ansiosta. Matkailutoimialoilla toimivien yritysten lukumäärä väheni vuodesta 2019. Matkailun ja vähittäiskaupan liikevaihto- ja henkilöstötietoja vertailtaessa on huomattava, että matkailun tunnusluvut sisältävät myös matkailukysynnän synnyttämät tulo- ja työllisyysvaikutukset vähittäiskaupan alalle. Tältä osin matkailun ja vähittäiskaupan liikevaihto- ja henkilöstöluvut ovat päällekkäisiä.

Kuvio 17. Kuusamon välitön matkailutulo 2017–2020 (Kauppila 2016; Tilastokeskus 2022e, 2022g).

Välittömän matkailutyöllisyyden kehityksessä ei tapahtunut yhtä suurta muutosta kuin matkailutulossa. Vuonna 2020 Kuusamon välitön matkailutyöllisyys oli 625 henkilötyövuotta, joka on vain kaksi henkilötyövuotta vähemmän kuin edellisenä vuonna (kuvio 18). Virkistys- ja muut palvelut kasvattivat henkilötyövuosia kasvaneen liikevaihdon siivittämänä. Huomion arvoista oli myös, että lähes puolet matkailutulostaan menettäneellä korjaamo-

ja huoltamapalvelut toimialalla henkilötövuodet kasvoivat. Liikennepalveluissa liikevaihdon väheneminen näkyi myös työvoiman tarpeen vähenemisenä. Majoitus- ja ravitsemistoimialalla henkilötövuosien vähennys oli suhteellisen vähäinen.

Kuvio 18. Kuusamon välitön matkailutyöllisyys 2017–2022 (Kauppila 2016; Tilastokeskus 2022e, 2022g).

Toteutetun selvityksen yhteydessä pyrittiin myös kartoittamaan vuokratyövoiman osuutta osana Kuusamon välitöntä matkailutyöllisyyttä. Koska matkailun talousvaikutusten selvittämisessä käytetty toimialaluokitus ei sisällä tilastoluokkaa, johon kuuluvat vuokratyövoimaa välittävät yritykset, jää vuokratyövoima matkailun talousvaikutus selvitysten ulkopuolelle. Raportissa vuokratyövoiman suhteellinen käyttö on selvitetty toimeksiannon yhteydessä toteutetulla kyselyllä kuusamolaisille matkailuyrityksille. Yrityksille lähetetyssä kyselyssä kysyttiin kuinka monta henkilötövuotta yritys/toimipaikka työllisti suoraan (omat työntekijät) ja vastaavasti kuinka monta henkilötövuotta vuokratyövoimaa välittävän yrityksen kautta kalenterivuoden aikana Kuusamossa. Vastauksia saatiin valitettavan vähän ja vuokratyövoiman käytön suhdeluku kyettiin laskemaan vain ravitsemistoimialalle, jolla toki vuokratyövoiman käyttö on Tilastokeskuksen (2019) mukaan yleisintä.

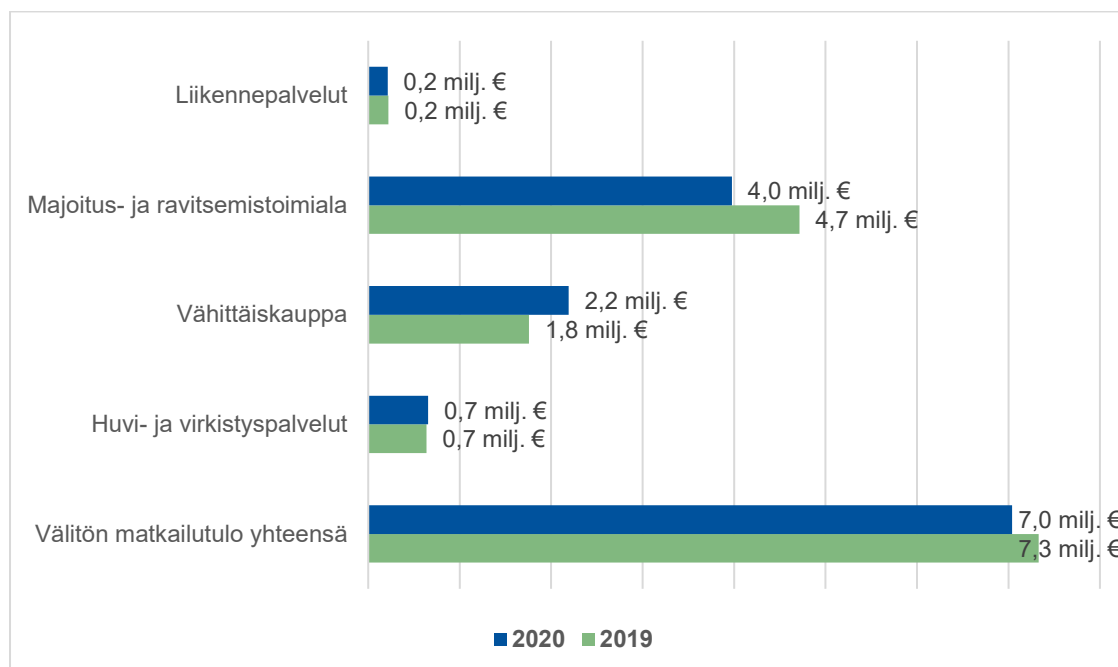
Kyselyn mukaan Kuusamon ravitsemistoimialan henkilötövuosista 19,2 prosenttia tehtiin vuokratyövoimaa välittävän yrityksen kautta. Vastausten perusteella lasketun vuokratyövoiman prosentuaalisen osuuden sekä ravitsemistoimialan matkailuhenkilötövuosien avulla selvitettiin Kuusamon ravitsemistoimialalla toimivien yritysten vuokratyövoiman käyttö. Laskun tulona Kuusamossa vuokratyövoiman käyttö vastasi 29 henkilötövuotta ravitsemistoimialalla vuonna 2020. On korostettava, että esitetyt vuokratyövoiman henkilötövuodet eivät ole mukana kuvion 18 matkailutyöllisyyden luvuissa ja selvityksessä saatu suhdeluku on arvio vuokratyövoiman käytöstä koko Kuusamon ravitsemistoimialalla ja se ei ota huomioon yrityskohtaisia eroja.

Kuusamon välitön matkailutyöllisyys kerrytti matkailutoimialoilta yhteensä 21 miljoonaa euroa palkkatuloa, jossa oli kasvua vuoteen 2019 verrattaessa 3,4 prosenttia pääosin mediaanipalkkojen nousun kautta. Suurimman potin palkkatulosta maksoi virkistys- ja muut palvelut. Palkkaverotuloa palkkatulosta kertyi yhteensä 2,8 miljoonaa. (Kauppila 2016; Kuntaliitto 2022; Tilastokeskus 2022d, 2022g.)

Taivalkosken taloudelliset tunnusluvut

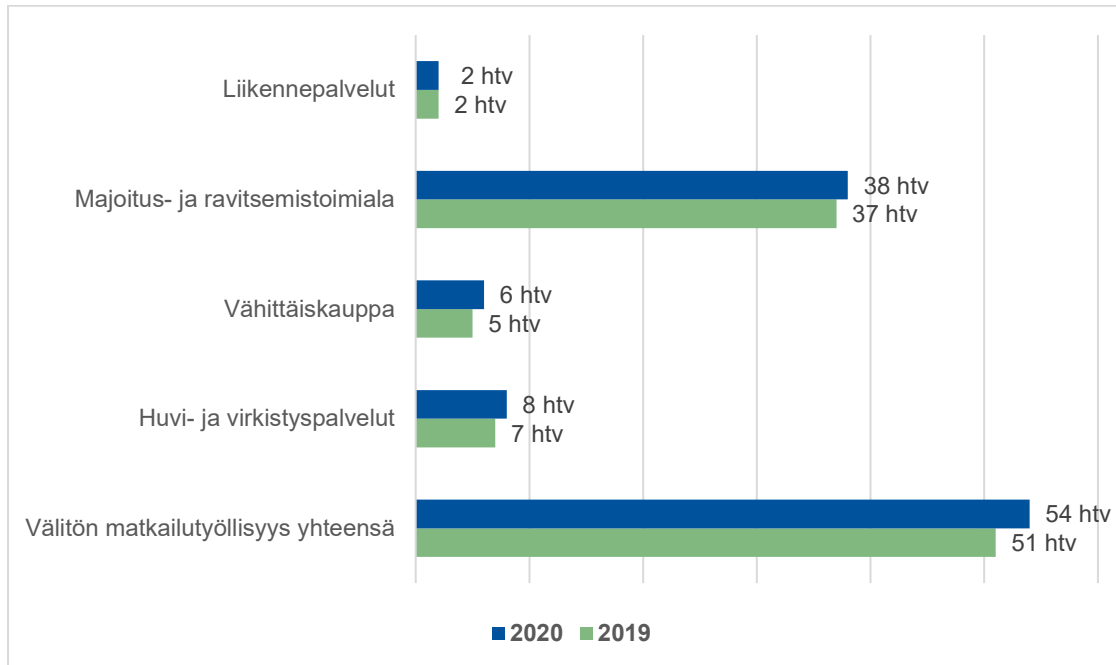
Taivalkosken matkailun tulo- ja työllisyysvaikutuksia ei ole selvitetty Kajaanin ammattikorkeakoulun toimesta vuoden 2009 jälkeen. Taivalkosken matkailutuloprosentit ovat peräisin vuonna 2021 Lapin ammattikorkeakoulu toteuttamasta julkaisemattomasta selvityksestä Matkailun välittömät tulo- ja työllisyysvaikutukset Taivalkoskella vuonna 2019 (Satokangas 2021). Tutkimusmenetelmässä on eroavaisuuksia Kajaanin ammattikorkeakoulun toteuttamiin selvityksiin matkailun tulo- ja työllisyysprosenttien laskennassa sekä matkailutoimialojen luokittelussa.

Muutokset vuoteen 2019 verrattaessa Taivalkosken välittömässä matkailutulossa kulminoituvat yhtäältä majoitus- ja ravintolatoimialan matkailutulon laskuun ja toisaalta päivittäistavarakaupan matkailutulon kasvuun. Taivalkosken välitön matkailutulo oli vuonna 2020 7,0 miljoonaa euroa ja supistui vuoden takaiseen 4,1 prosenttia (kuvio 19). Matkailutoimialoilla toimivien liikkeiden lukumäärässä ei tapahtunut suuria muutoksia edelliseen vuoteen verrattuna.

Kuvio 19. Taivalkosken välitön matkailutulo 2019–2020 (Satokangas 2021; Tilastokeskus 2022e, 2022g).

Taivalkosken välitön matkailutyöllisyys oli 54 henkilötyövuotta ja kasvoi vuodesta 2019 kolme henkilötyövuotta (kuvio 20). Kasvu tuli tasaisesti eri matkailutoimialoilta, kuten matkailutuloaan kasvattaneesta vähittäiskaupasta sekä edellisvuoden tasonsa säilyttäneestä huvi- ja virkistyspalveluista. Myös hieman yllättäen henkilötyövuodet kasvoivat myös matkailutuloa menettäneellä majoitus- ja ravitsemistoimialalla.

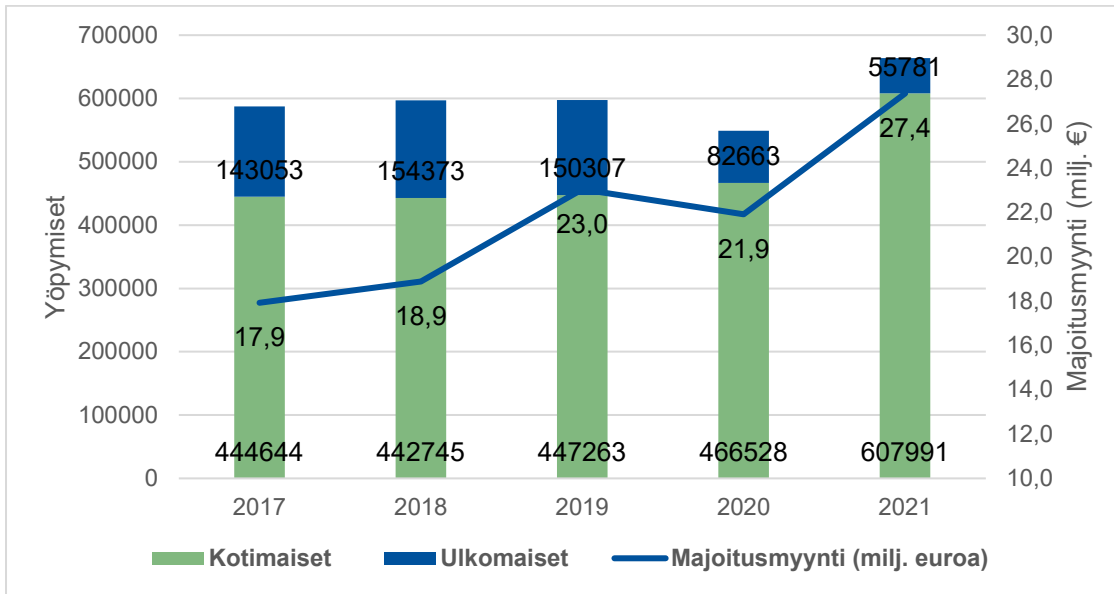

Kuvio 20. Taivalkosken välitön matkailutyöllisyys 2019–2020 (Satokangas 2021; Tilastokeskus 2022e, 2022g).

Palkkatuloa Taivalkosken matkailu kerrytti 1,7 miljoonaa euroa ja siitä kertyi palkkaverotuloa 200 000 euroa. Luvut säilyivät lähes samoina edelliseen vuoteen verrattaessa. (Kuntaliitto 2022; Satokangas 2021; Tilastokeskus 2022d, 2022g.)

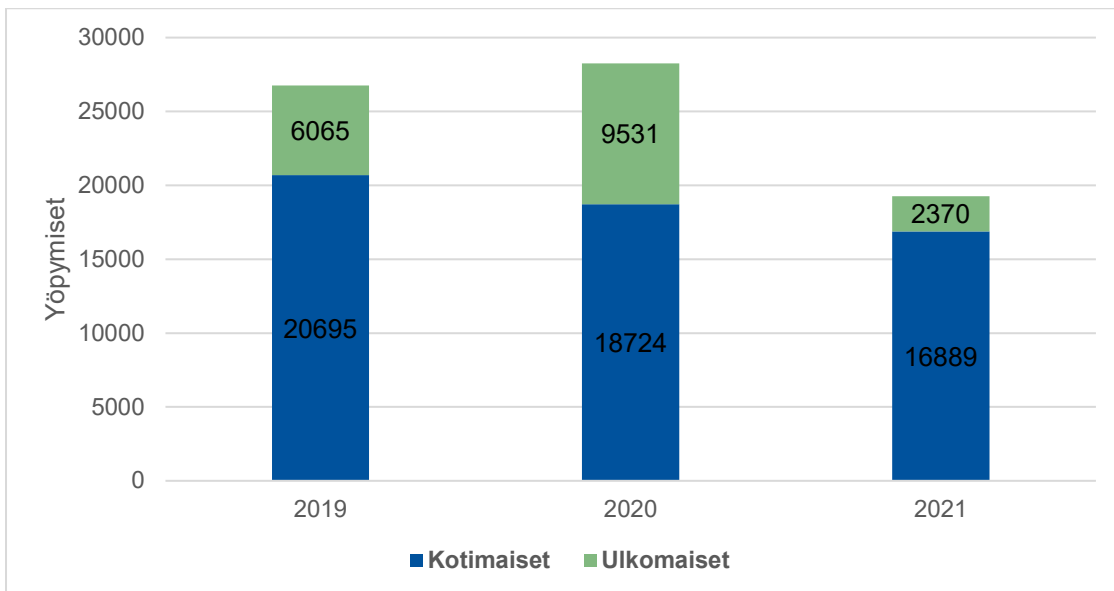
Muut tunnusluvut

Tarkasteltaessa Kuusamon rekisteröityjen yöpymisten kehittymistä seurantajaksolla 2017–2021 voidaan havaita Kuusamon selviytyneen varsin hyvin koronapandemiasta huolimatta. Vuonna 2021 kotimaisten asiakkaiden yöpymisten 30 prosentin kasvu edellisvuodesta vauhditti Kuusamon rekisteröidyt yöpymiset 663 862 yöpymiseen ja samalla alueen kaikkien aikojen ennätykseen (kuvio 21) (Karjalainen 2022). Myös alueen majoitusyritysten keskihuonehinta ja verollinen majoitusmyynti kasvoivat verrattaessa aikaisempiin vuosiin.

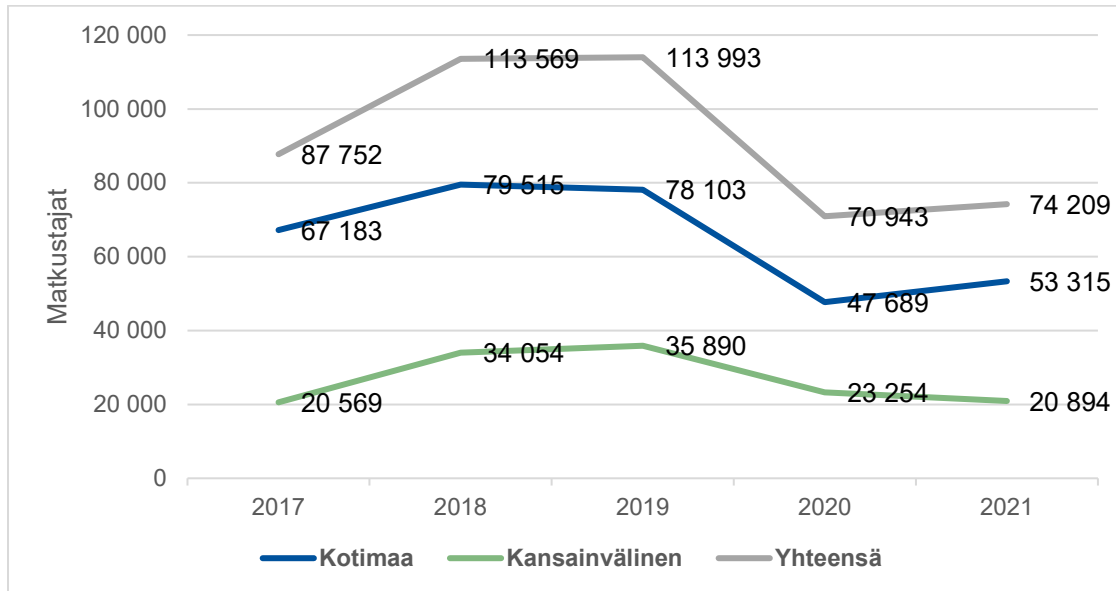
Kuvio 21. Kuusamon rekisteröidyt yöpymiset ja majoitusmyynti 2017–2021 (Tilastokeskus 2022j).

Taivalkosken rekisteröidyt yöpymiset olivat vuonna 2021 19 259 yöpymistä ja koronapandemian vaikutukset näkyivät erityisesti ulkomaisten yöpymisissä (kuvio 22). Taivalkosken kotimaiset yöpymiset eivät myöskään kokeneet Kuusamon kaltaista kasvua vaan yöpymiset ovat laskeneet koko seurantajakson 2019–2021 ajan. Huomioitavaa yöpymisten kehittymisen tulkinnassa on, että alueen tilastovelvollisten majoitusyritysten lukumäärä väheni vuoden 2021 loppupuolella.

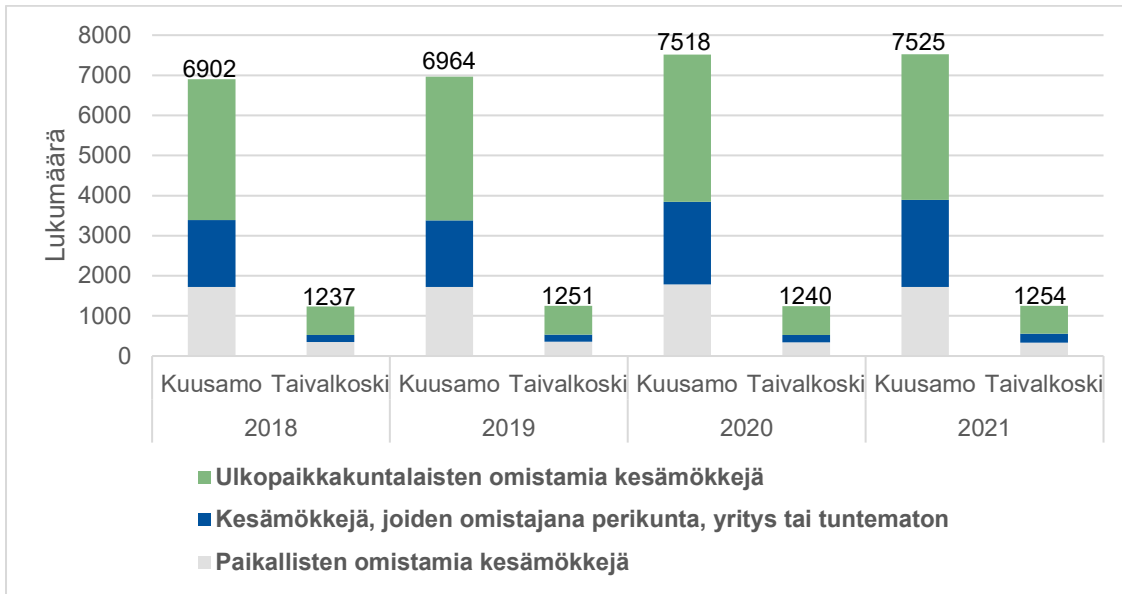
Kuvio 21. Taivalkosken rekisteröidyt yöpymiset 2019–2021 (Tilastokeskus 2022i).

Kuusamon lentokentän matkustajamäärät kääntyivät vuonna 2021 4,6 prosentin kasvuun vuodesta 2020 matkustajamäärän ollessa yhteensä 74 209 matkustajaa (kuvio 23). Kotimaisten matkustajien määrässä tapahtui laskua edelliseen vuoteen, mutta kansainvälisten matkustajien lukumäärä kasvoi edellisestä vuodesta erityisesti vahvan joulukuun ansiosta.

Kuvio 23. Kuusamon lentokentän matkustajat 2017–2021 (Finavia 2022).

Kunnan alueelle sijaitsevien kesämökkien lukumäärän osalta kummankaan kunnan alueella ei tapahtunut merkittäviä muutoksia vuodesta 2020 vuoteen 2021 (kuvio 24). Vuodesta 2020 alkaen kesämökkien tilastointi muuttui niin, että kesämökkikanta muodostetaan rakennusluokituksen luokkaan 021 (Vapaa-ajan asuinrakennukset) kuuluvista rakennuksista. Aikaisemmin kesämökkikantaan kuuluneet ns. mummonmökkit, eivät enää sisälly kesämökkeihin. Niiden sijaan vuokrattavat lomamökkit luokitellaan nyt kesämökkitalastoon kuuluviksi.

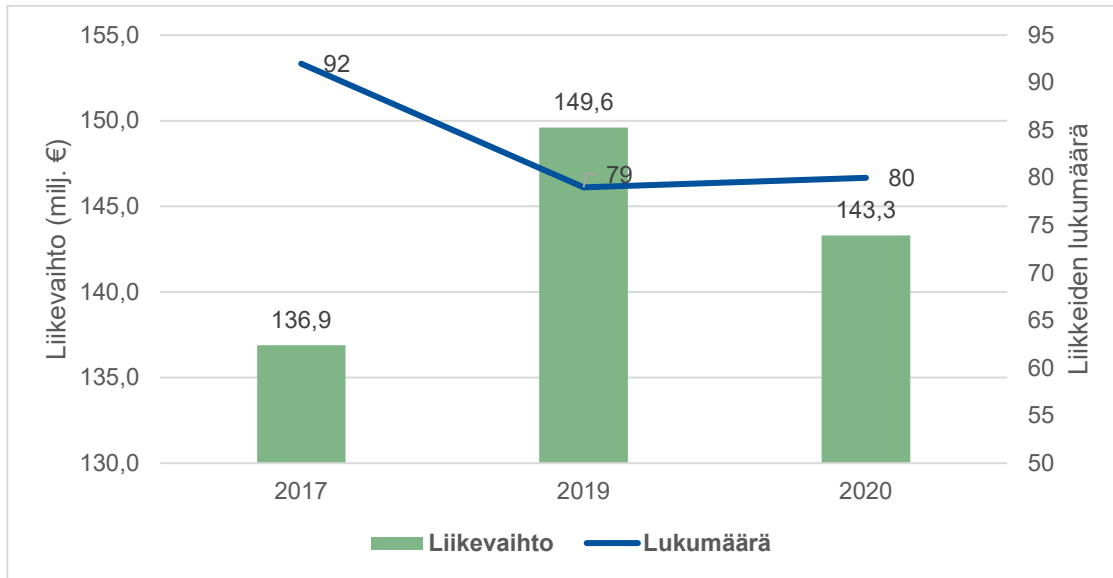
Kuvio 24. Kesämökkien lukumäärä Kuusamossa ja Taivalkoskella 2018–2021 (Tilastokeskus 2022h).

3.4 Vähittäiskauppa

Kuusamon taloudelliset tunnusluvut

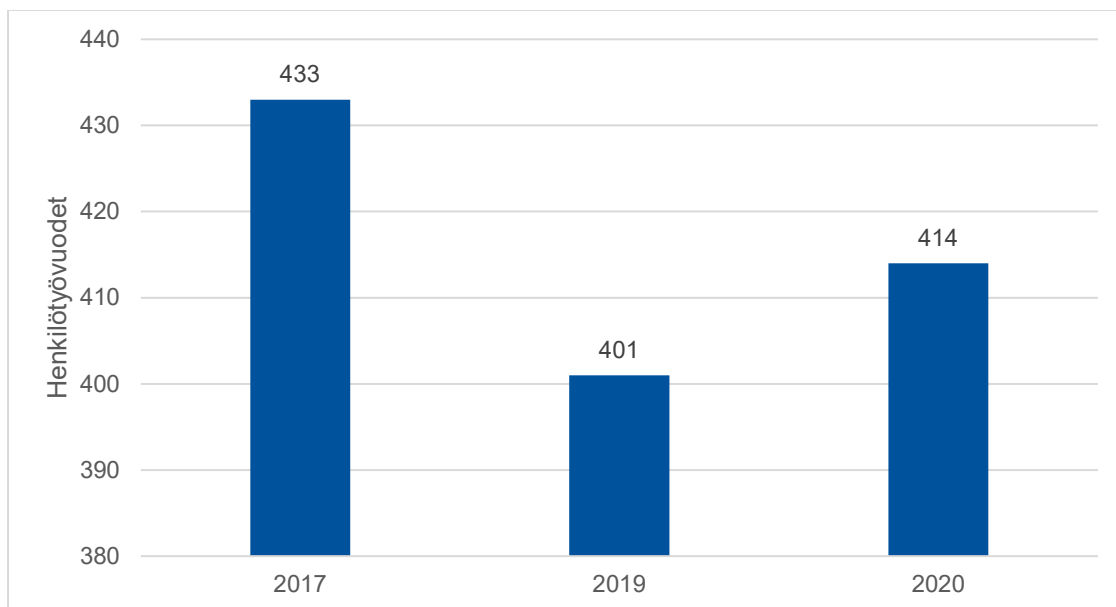
Kuusamon vähittäiskaupan liikevaihto vaihteli seurantajaksolla kasvun ja laskun välillä. Vuodesta 2017 vuoteen 2019 liikevaihto kasvoi liikkeiden lukumäärän vähenemisestä huolimatta (kuvio 25). Vuonna 2020 liikevaihto kuitenkin laski 4,2 prosenttia edellisestä vuodesta ollen 143,3 miljoonaa euroa huolimatta liikkeiden lukumäärän hienoisesta kasvusta sekä koko Suomen vähittäiskaupan liikevaihdon kasvusta (Tilastokeskus 2022k). Vähittäiskaupan liikevaihto ja lukumäärä pitää sisällään toimialaluokan 47 alaiset toimialat, jossa ei ole mukana moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien vähittäiskauppa. Polttoaineiden myynti ja huoltamotoiminta kuuluvat toimialan 47 vähittäiskauppa alle. Vuonna 2020 Kuusamossa moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien sekä niiden osien ja renkaiden vähittäiskaupan (sisältäen toimialat 45112, 45192, 45321 45322 ja 45402) liikevaihto oli 33,3 miljoonaa euroa (Tilastokeskus 2022e).

Kuvio 25. Kuusamon vähittäiskaupan liikevaihto ja liikkeiden lukumäärä 2017–2020 (Tilastokeskus 2022e).

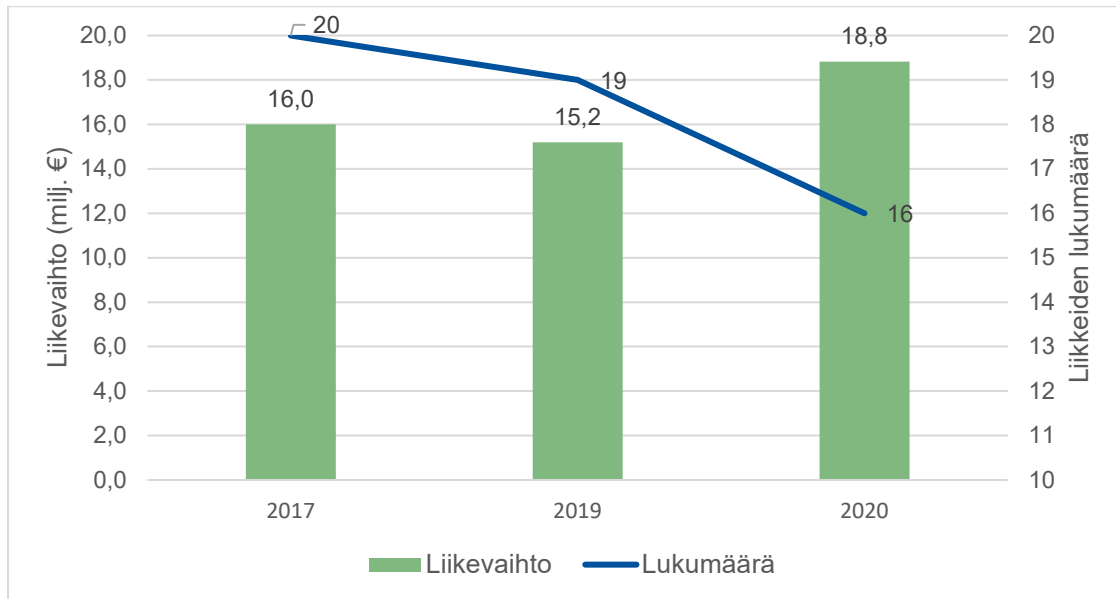
Vähittäiskaupan henkilötyövuodet muuttuivat ehkä hieman yllättäen päinvastoin liikevaihdon kehityksen kanssa. Kuusamon vähittäiskauppa työllisti vuonna 2020 414 henkilötyövuotta, jossa on kasvua edellisestä vuodesta 13 henkilötyövuotta (kuvio 26). Palkkatuloa vähittäiskaupan henkilötyövuodet kerryttivät yhteensä 13,2 miljoonaa euroa ja palkkaverotuloa Kuusamolle 1,7 miljoonaa euroa (Kuntaliitto 2022; Tilastokeskus 2022d, 2022e). Lisäksi moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien sekä niiden osien ja renkaiden vähittäiskauppa työllisti 67 henkilötyövuotta, joka ei sisälly kuvion 26 lukuihin (Tilastokeskus 2022e).

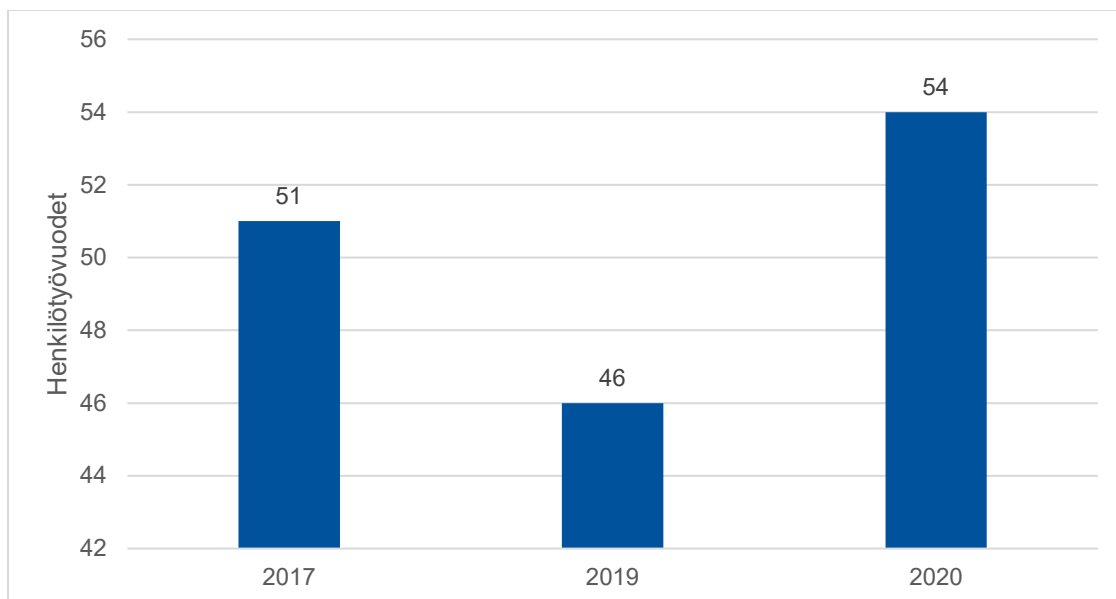
Kuvio 26. Kuusamon vähittäiskaupan henkilötyövuodet 2017–2020 (Tilastokeskus 2022e).

Taivalkosken taloudelliset tunnusluvut

Taivalkosken vähittäiskaupan liikevaihto kasvoi huolimatta vähentyneestä liikkeiden lukumäärästä. Liikevaihto oli vuonna 2020 18,8 miljoonaa euroa ja kasvoi vuodesta 2019 vuoteen 2020 23,7 prosenttia (kuvio 27). Myös vähittäiskaupan henkilötövuodet kasvoivat 8 henkilötövuotta työllistäen Taivalkoskella 54 henkilötövuotta vuonna 2020 (kuvio 28). Palkkatuloa vähittäiskauppa kerrytti 1,7 miljoonaa euroa ja palkkaverotuloa 200 000 euroa (Kuntaliitto 2022; Tilastokeskus 2022d, 2022e).

Kuvio 27. Taivalkosken vähittäiskaupan liikevaihto ja liikkeiden lukumäärä 2017–2020 (Tilastokeskus 2022e).

Kuvio 26. Taivalkosken vähittäiskaupan henkilötövuodet 2017–2020 (Tilastokeskus 2022e).

4 YHTEENVETO

Tämän selvityksen tavoitteena oli seurantamallia hyödyntäen tuoda esille Kuusamon kaupungin ja Taivalkosken kunnan aluetalouden kärkitoimialojen vuoden 2020 taloudelliset sekä muut tunnusluvut ja niiden kehitys vuosien 2017 ja 2019 tunnuslukuihin verrattaessa. Selvityksessä on päivitetty kaikki keskeiset taloudelliset tunnusluvut sekä muut tunnusluvut uusimmilla saatavissa olevilla tiedoilla. Taloudellisten tunnuslukujen pohjana toimivan Tilastokeskuksen toimipaikkarekisterin viive tilastojen julkistamisessa on reilu vuosi. Tämän vuoksi selvitystä tehtäessä käytettävissä olivat vuoden 2020 taloudelliset tunnusluvut. Selvityksessä esitettiin toimialojen taloudellisten tunnuslukujen osalta vain välittömiä vaikutuksia. Selvityksessä ei kiinnitetty huomiota niin sanottuihin vuotoihin aluetaloudesta, jolloin osa taloudellisista vaikutuksista suuntautuu alueen ulkopuolelle palkkatulojen, yritysten ostojen ym. seurauksena. Muiden tunnuslukujen osalta vain harvoissa tapauksissa jouduttiin käyttämään vuotta 2021 vanhempia aineistoja.

Seurantaraportin taloudellisia tunnuslukuja on mahdollista hyödyntää jatkossa Koillismaan kärkitoimialojen aluetalousvaikutusten ennakkointiin. Toimialoittain esitettyjen tunnuslukujen avulla voidaan selvittää liikevaihto/työllisyysuhdeluku, joka ilmaisee, kuinka paljon toimialalla vaaditaan liikevaihtoa yhtä henkilövuotta kohti ja arvioida investointien vaikutuksia aluetalouteen sekä niiden panostuotos-suhdetta. Tässä yhteydessä on syytä kuitenkin huomioida, että toimialojen toiminta tehostuu ja sitä kautta toimialakohtaiset liikevaihto/työllisyysuhdeluvut ovat dynaamisia, mikä on otettava huomioon sovellettaessa suhdelukuja suunnittelun tukena. Toiminnan tehostumisesta toimialoittain voi saada viitteitä seuraamalla liikevaihto/työllisyysuhdeluvun kehitystä raportissa esille tuodulla seurantajaksolla.

Selvityksessä mukana olevat kärkitoimialat pitävät sisällään suurelta osin molempien kuntien suurimmat yksityiset työnantajat, mutta selvityksen ulkopuolelle jäi molemmista kunnista myös merkittäviä toimialoja. Kuusamossa merkittävimmistä yksityisen sektorin työllistäjistä selvityksen ulkopuolelle jää muun muassa tieliikenteen tavarankuljetus. Taivalkosken suurimmista yksityisen sektorin työllistäjistä selvityksen ulkopuolelle jää muun muassa metallituotteiden valmistus.

Selvityksen keskeiset tulokset

Kuusamon kaupungin kärkitoimialojen liikevaihto yhteensä oli 517 miljoonaa euroa vuonna 2020 ja se oli hienoisesti mollivoittoinen edelliseen vuoteen verrattaessa. Liikevaihto yhteensä supistui 9 miljoonaa euroa, joka vastaa 1,7 prosentin laskua edelliseen vuoteen. Kärkitoimialoista metsäsektorin liikevaihdon

kasvu taittoi muiden toimialojen pienentyntä liikevaihtoa. Kärkitoimialat pitivät kuitenkin pintansa Kuusamon kaikkien yritystoimipaikkojen yhteenlaskettuun liikevaihtoon verrattaessa, joka laski neljä prosenttia edellisestä vuodesta. Kärkitoimialojen prosentuaalinen osuus Kuusamon kaikkien yritystoimipaikkojen liikevaihdosta oli hieman vajaat 55 prosenttia, kun aikaisemmin selvityksessä esille tuotu vähittäiskaupan päällekkäinen liikevaihto poistetaan.

Kärkitoimialojen henkilötyövuodet jatkoivat kasvuaan Kuusamossa vuonna 2020 ollen yhteensä 1731 henkilötyövuotta. Lisäystä edelliseen vuoteen on 108 henkilötyövuotta ja lisäyksestä vastasi pääosin metsäsektori. Samaan aikaan Kuusamon kaikkien yritystoimipaikkojen henkilötyövuodet pienentyivät 16 henkilötyövuotta, joten myös työvoiman kehittymisen osalta kärkitoimialat suoriutuivat Kuusamon yleistä kehitystä paremmin. Kärkitoimialat muodostivat 43 prosenttia Kuusamon kaikkien yritystoimipaikkojen henkilötyövuosista, kun vähittäiskaupan osalta poistetaan päällekkäisyys matkailutyöllisyyden osalta.

Taivalkosken kunnan kärkitoimialojen yhteenlasketussa liikevaihdon tasossa ei tapahtunut vuonna 2020 muutosta edelliseen vuoteen. Kärkitoimialojen yhteenlaskettu liikevaihto oli 51 miljoonaa euroa. Kärkitoimialojen sisällä metsäsektorin liikevaihdon supistumisen korvasi vähittäiskaupan kasvu. Kunnan kaikkien yritystoimipaikkojen liikevaihto kasvoi yhden prosentin vuodesta 2020 ja kärkitoimialojen osuus Taivalkosken kaikkien yritystoimipaikkojen liikevaihdosta oli 56 prosenttia, kun vähittäiskaupan päällekkäisyys poistetaan.

Kuusamon tapaan myös Taivalkosken kärkitoimialojen henkilötyövuodet yhteensä kasvoivat edelliseen vuoteen verrattaessa. Kärkitoimialat työllistivät 273 henkilötyövuotta ja lisäystä vuoteen 2019 tuli 19 henkilötyövuotta. Henkilötyövuosien kasvu tuli lähes tasaisesti eri kärkitoimialoilta huolimatta muiden toimialojen kuin vähittäiskaupan supistuneista liikevaihdoista. Kärkitoimialat vastasivat suurelta osin myös kunnan kaikkien yritystoimipaikkojen henkilötyövuosien kasvusta, jotka lisääntyivät 17 henkilötyövuotta. Kärkitoimialat muodostavat 44 prosenttia Taivalkosken kaikkien yritystoimipaikkojen henkilötyövuosista, kun vähittäiskaupan osalta poistetaan päällekkäisyys matkailutyöllisyyden osalta.

Tässä selvityksessä hyödynnetty ja alkuperäisessä toimialaselvityksessä esitelty tunnuslukujen seuranta-malli mahdollistaa pitkittäistutkimuksen jatkamisen myös tulevaisuudessa. Mikäli käyttöön halutaan vuoden 2021 taloudelliset tunnusluvut, ovat ne käytössä nykyisen julkaisusyklin jatkuessa aikaisintaan helmikuussa 2023. Taivalkosken osalta vuonna 2021 empiirisesti muodostettuja matkailutulo- ja matkailutyöllisyysprosentteja on mahdollista hyödyntää vielä vuosia eteenpäin, mutta Kuusamon osalta vuonna 2016 muodostetut tulo- ja työllisyysprosentit ovat päivityksen tarpeessa toimialaryhmän toimialojen rakennemuutosten vuoksi. Kuusamon matkailutulo- ja matkailutyöllisyysprosenttien empiirinen selvittäminen edellyttää erillistutkimusta.

LÄHTEET

- Finavia (2022). Lentoliikenteen tilastot. Saatavilla osoitteesta: <https://www.finavia.fi/fi/tietoa-finaviasta/tietoa-lentoliikenteesta/liikennetilastot/liikennetilastot-vuosittain> (Viitattu 27.6.2022).
- Heikkinen, A. (2021). Kuusamon ja Taivalkosken painopistetoimialojen seuranta. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B Raportteja ja selvityksiä* 130. 17 s. Saatavilla osoitteesta: <https://www.theseus.fi/handle/10024/505641> (Viitattu 21.6.2022).
- Herukka, I. (2022). Metsähallituksen metsätalouskäytössä olevien metsien pinta-alat. Metsähallitus. Henkilökohtainen sähköposti Ilkka Herukka/Arto Heikkinen. 1.6.2022.
- Jänkälä, A-L. (2022). Kuusamon ja Taivalkosken porotilastot. Paliskuntainyhdistys. Henkilökohtainen sähköposti Anna-Leena Jänkälä/Arto Heikkinen. 31.5.2022.
- Järviluoma, J. & Kauppila, P. (2019). Kuusamon ja Taivalkosken toimialaselvitys. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B Raportteja ja selvityksiä* 92. 39 s. Saatavilla osoitteesta: <https://www.theseus.fi/handle/10024/227454> (Viitattu 21.6.2022).
- Karjalainen, E. (2022). Kuusamon matkailussa ennätysvuosi. Yleisradio. Saatavilla osoitteesta: <https://yle.fi/uutiset/3-12316419> (Viitattu 26.7.2022).
- Kauppila, P. (2016). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Kuusamossa. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B Raportteja ja selvityksiä* 45. 92 s. Saatavilla osoitteesta: <http://www.theseus.fi/handle/10024/103974> (Viitattu 22.6.2022).
- Kuntaliitto (2022). Kuntien veroprosentit ja efektiiviset veroasteet. Saatavilla osoitteesta: <https://www.kuntaliitto.fi/talous/verotus/kuntien-veroprosentit/kuntien-tulo-ja-kiinteistoveroprosentit-2022> (Viitattu 23.6.2022).
- Luonnonvarakeskus (2022a). Luonnonvarakeskuksen tilastotietokanta. Maataloustilastot. Saatavilla osoitteesta: <https://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/LUKE/> (Viitattu 27.6.2022).
- Luonnonvarakeskus (2022b). Metsävarakartat ja kuntatilastot. Saatavilla osoitteesta: <https://www.luke.fi/tietoa-luonnonvaroista/metsa/metsavarat-ja-metsasuunnittelu/metsavarakartat-ja-kuntatilastot/> (Viitattu 27.6.2022).
- Metsäkeskus (2021). Paula-myrsky teki Koillismaan metsiin miljoonavahingot. Saatavilla osoitteesta: <https://www.metsakeskus.fi/fi/ajankohtaista/paula-myrsky-teki-koillismaan-metsiin-miljoonavahingot> (Viitattu 25.7.2022).
- Metsäkeskus (2022). Hakkuuaikomukset. Saatavilla osoitteesta: <https://www.metsakeskus.fi/hakkuuaikomukset> (Viitattu 27.6.2022).

Näpänkangas, J. (2022). Kuusamon ja Taivalkosken suojelevarausten osuus. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus. Henkilökohtainen sähköposti Jouni Näpänkangas/Arto Heikkinen. 31.5.2022.

Satokangas, P. (2021). Matkailun välittömät tulo- ja työllisyysvaikutukset Taivalkoskella vuonna 2019. Lapin ammattikorkeakoulu. Julkaisematon selvitys.

Tilastokeskus (2008). Toimialaluokitus TOL 2008. Saatavilla osoitteesta: <https://www.doria.fi/handle/10024/103614> (Viitattu 24.6.2022).

Tilastokeskus (2019). Työllisyys ja työttömyys vuonna 2019. Saatavilla osoitteesta: https://www.stat.fi/til/tyti/2019/13/tyti_2019_13_2020-05-07_kat_002_fi.html (Viitattu 23.6.2022).

Tilastokeskus (2022a). Alueellisen yritystoimintatilaston laatuseloste. Saatavilla osoitteesta: https://www.stat.fi/til/alyr/2019/alyr_2019_2020-12-21_laa_001_fi.html (Viitattu 22.6.2022).

Tilastokeskus (2022b). Maa- ja metsätalousyriyten taloustitasto. Saatavilla osoitteesta: <https://www.tilastokeskus.fi/til/mmtal/index.html> (Viitattu 23.6.2022).

Tilastokeskus (2022c). Palkkarakenne-tilaston laatuseloste. Saatavilla osoitteesta: https://www.stat.fi/til/pru/2019/pru_2019_2021-03-11_laa_001_fi.html (Viitattu 23.6.2022).

Tilastokeskus (2022d). Palkkarakenne. Saatavilla osoitteesta: <https://www.stat.fi/til/pru/index.html> (Viitattu 23.6.2022).

Tilastokeskus (2022e). Kuusamon ja Taivalkosken toimipaikkojen tilastotiedot kaikki toimialat. Erillistilaus Tilastokeskuksen yritysrekisteristä. Tilastokeskuksen yhteyshenkilö Kalle Taskinen.

Tilastokeskus (2022f). Kuusamon ja Taivalkosken maatilayritysten lukumäärä. Erillistilaus Tilastokeskuksen maataloustilastosta. Tilastokeskuksen yhteyshenkilö Juhapekka Kyllönen.

Tilastokeskus (2022g). Kuusamon ja Taivalkosken toimipaikkojen tilastotiedot matkailutoimialat. Erillistilaus Tilastokeskuksen yritysrekisteristä. Tilastokeskuksen yhteyshenkilö Kalle Taskinen.

Tilastokeskus (2022h). Kuusamon ja Taivalkosken kesämökkit. Erillistilaus Tilastokeskuksen asuminen ja rakentaminen tilastosta. Tilastokeskuksen yhteyshenkilö Mika Ronkainen.

Tilastokeskus (2022i). Taivalkosken majoitustilastot. Erillistilaus Tilastokeskuksen liikenne ja matkailu tilastosta. Tilastokeskuksen yhteyshenkilö Heidi Pukkila.

Tilastokeskus (2022j). Majoitustilasto. Tilastotietokanta Rudolf. Saatavilla osoitteesta: <http://visitfinland.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/VisitFinland> (Viitattu 28.6.2022).

Tilastokeskus (2022k). Kaupan liikevaihtokuvaaja. Saatavilla osoitteesta: <https://www.stat.fi/til/klv/> (Viitattu 28.7.2022).

Väisänen, J. (2022). Metsäkeskuksen kunnittainen metsävaratieto omistajaryhmittäin. Metsäkeskus. Henkilökohtainen sähköposti Juha Väisänen/Arto Heikkinen. 31.5.2022.